

**Praxis Beneficiarvm D. Petri Rebvffi Montispessvlani
Ivrivm Doct. Ac Comitis, Ivrisqve Pontificii Ordinarii
Professoris Paris. & ibidem in supremo Senatu Causarum
Patroni**

**Rebuffi, Pierre
Coloniae, 1610**

Proœmium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63686](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-63686)

CONCORDATORVM REGNI FRANCIAE, CVM D. PE- TRI REBVFFI DE MONTEPESSV-

Iano Iurium Doctoris, ac comitis Inter-
pretationibus incipit

PRO OE M I V M.

F RANCISCUS a Dei b gra-
tia c

a Franciscus.) Hic rex

fuit huius nominis primus,
bonarumque literarum pa-
rens appellatus, abhorruitq; maximè hæ-
refes, atque in hereticis grauissimè ani-
maduertit, iustitiam denique coluit, ob id
Deus optim. max. statum suum conserua-
uit, ac omnia prosperè eidem succelle-
runt, felicitas quippe secularium principi-
um augeret, quando iustitiae administrâ-
dæ dediti sunt, arg. ca. certum, ibi, felicitatis

augmento. 10. dist. ne longius exempla

petamus. scribit Petr. de Palude in 4. Sent.

in Francia quendam dum in agro suo fo-
deret, inuenisse humanâ linguan loquen-
tem. Interrogata cuiusnam esset, respon-
dit fuisse linguan hominum pagani olim

iudicis, qui eo quod nunquam intentiam

protulerat iniquam, Deus reseruauerat

animam suam in illa lingua, quoisque ba-
ptismum recipere, & fuit baptizata. & statim

in puluerem reducta. Refert Florent. in

2. parte summe in ut. 1. cap. xix. §. 17. rub. de in-
justitia. ac Traianum lap. eti infidelis es-
set, precibus B. Gregorij (quod iustitiam

tempore bell. vidua administrasset) vita

eterna donatum fuisse legimus, si eidem

Flore. in 1. parte chronice. s. viij. c. iij. §. fin. cre-
datur. & Lucæ de Penna in 2. col. 3. C. de ex-
ad. vib. lib. x. Praeteribone Zaleucum Lo-

renseim, qui postquam lege lata vtroque

oculo singulos puniri voluisset adulteros

(que hodie si vigeret infinitos redderet

monoculos) & eius filius in illam legem

incidisset, ne legis effectus abrogaretur, v-
num oculum sibi, & alterum filio cruxre

iusfuit, re est apud Valerium li. 6. de iustitia * v-
bi etiam Charunda Tyrus cum legem,

quam tulerat non seruasset, se interemit.

Igitur cum rex noster Franciscus sit Za-
leucus in ista iustitiae deditus, pro ipso debe-
mus fundere preces, quod Deus eum in-
columem præseruet, vt quietam sub eo &
tranquillam vitam agamus in omni pietate
& castitate. Hoc expreſſe tradit D. Paulus faciendum ad Tim. 2. c. m. pr. 1. & rex. in c.
de hymnis. in fin. de confec. dist. 1. Et bonum &
utile est, quod speciales orationes fierent
pro regibus, & omnibus qui in sublimitate
sunt, ut fuit statutum in synodo Nicena as-
serente Specula. in tract. de modo generali conci-
lii. rub. 6. quod solet in Francia fieri, & est
utile etiam orantibus, quia quilibet orans
pro rege Francie lucratur decem dies in-
dulgentiarum, restat glor. in prag. facit in proce. Orans pro
mio, in verbo, tuncatur, & I. de selva in tract. de rege Fran-
cisco in 2. p. tric. q. 23. quos concessit Inno. cit. indul-
4. referente B. Thoma in 4. sent. dist. 10. art. 3. in so-
genitus lu-
litione vlti. arg. & Clemens papa ad centum cratur.
dies orantibus pro pace & salute regis am-
pliavit si Ioan. Feraldo, in 3. priul regis Fran-
cie assentire velimus, affirmanti se huius
concessio[n]is vidisse diploma, quod bullâ
vocat. imò etiam anno 1514. Leo X. ponti-
fex id temporis maximus, vnum annum
indulgentiarum prædictis concessit, testis
est nobis Bened. in repet. c. Raynulfi in verbo
si absq. 2. de pup. subft. nro. 44. de testa. & Helias
archiepisc. Turo. in defensorio concord. in 4.
ratione. Alia eiusdem regis præclara faci-
nora, ne me suis auribus seruire homines
arbitrentur, missa faciam, etiam quia per
historiogr. tacta.

b Pei.) Si hic velle (hoc quidem certe
maxime affectare) de Deo scribere nun-

DD d

quam materia deficeret, verum enim uero quia theologorum est propriu, illis relinquo. Ego vero prosequar materiam iuri canonico conformem, & textui conuenientem: orabo tamen illi flexis/ut decet/genibus, vt ad laudem eius omnia mea dirigantur scripta, & ad legentium uilitatem, dicā quandoquidem cum psal. Da mihi intellectum, & scrabor legem tuā, ista concordata pro virili interpretando, sunt enim leges Galli hominibus datae mediate!

Gratia
quomodo
dis dica-
tur.

c. Gratia.) Potest dicere rex istar D. Pauli. ad Cor. 15. Gratia Dei sum id quod sum. Et sex modis dicitur gratia, quos no. Ach. in e gratia i q. a. l. & d. c. l. a. de magi. post theologos. capit potest hic gratia pro domino Dei, vt alibi in nō paucis locis videri potest, vt finit Barb. in c. a. n. t. e. col. 5. & seq. de referri. Sed apud canonum professores communius gratia dicitur concessio iuris ad beneficia, vt afferunt Card. & Barb. in rubr. de commend. Pan. in c. a. col. 1. b. c. l. a. gratia de r. e. s. c. r. e. gratia illi in 6. Accipitur etiam aliquando pro indulgentia, quae delinquēti, datur, ut plenē dico in rubr. des graces & pardons. in ord. reg. hic posse plura de gratia dicere, sed pauca gratiora per multis arbitror, adiuncta est autem paruis gratia reb⁹, vt vulgo dici solet.

Francorum a Rex b. Medioli-
ni Dux c. Astensis comes, ac Ge-
nuæ dominus d.

Frāci qua-
ne dicātur.

a. Francorum.) Franci eo dicuntur quia liberi: noluerunt enim subiici imperatori, vt mulis arguments probat dominus I-
gneus p̄r̄es R. otho excellensimus intr. suo,
an rex Francia recognoscat si periorum. Vel à Francione esse Guagino, & glo. prag. sanct. eo. verb. Varij super hoc variis vtuntur senten-
tias: sed quia res est antiqua, super ipsa effari certo non possumus. * & pauci reges sunt hominum, sed à rebus vocantur: vt rex Anglie, Sicilia, Castella, & Legionis, Portugalie, Sardiniae, Polonia, sed hic est rex Francorum, quia Francos regere non parua cura fuit, ideo ab illis sic denominatur. Notandum est tamen quod illa gens dicitur libera, cui lingua libera est. reij al-

Liberages
qua dicā-
tur.

berio magno lib. 15. de proprietate rerum, quem refert Bald. in cap. 1. col. 2. de his quae in manu-
eau, finit Barb. conf. 60. & venter. n. 9. m. 1. v. 1.
& certe in hac possessione multis ante annis fuit Gallicus maximus Parisiensis populus, sed hodie lingua eorum hercyn-
pato, ideo virtus exercunt, & dicitur Gallici populo, lingua tuam herere faciam palato tuo. & r. i. s. & proper. de renunc. ne quic-
quid in buccā venit proferas, & ne qui-
dem aperte & simpliciter loquaris, quod
satis durum viderit. Maximus Parisiensi-
bus hominibus, quae dictio à nomine Gre-
co parisia ducta videtur, r. a. i. s. & n. 1. enim di-
citur loquendi libertas atq; increpandi si-
dicia & ea securitas contraria assertio-
ni quasi, n. s. h. i. s. id est, omnium collo-
quium. Inde r. a. i. s. & n. 1. id est libere, in-
genue & audacter loquor: vt solebat olim
Parisiensis. & m. s. & persua Grecis est,
id quod Parisiensis innatum esse videtur, at-
que proprium, vt qui & apposue & bene
loquuntur.

b. Rex.) Cuius appellatione per anto-
nomiam venit rex Francie. & Adrianus, t-
hi Carolus regem. 53. distinct. Bonifacius proem-
io. Ioannes. col. 3. quia omnes alios reges ho-
nore, magnificencia, & potentia longo an-
teit interuallo, quod mihi perficie esset
probare, si thronorum libros afferre cu-
perem, sed cum haec sint omnibus magis
notata quam domus propria, soli lucem non
addam. Itē est super omnes reges. teste Bald.
in 5. s. col. pen. p̄r̄ prohib. f. alie. per F. d. me-
rito dicitur excellentissimus Dec. in c. nouit.
in princip. de iud. & super omnes reges obi-
net coronam libertatis & gloriae. r. f. a. u. e.
Bald. conf. 218. peitta. col. 1. m. 3. v. 1. alibi non mi-
nus scite quam verē, de illo scribit idem
Bal. his verbis, contra regis Francie deco-
rem nemo p̄fumat honorem. conf. 217.
ego puto, in 3. volum. ab eo tamen tempore
Deus opti. max. regis honorem, ac suum
regnum multifariam multisq; virtutibus
ac bonis auxit, adeo vt si eius magnificen-
tiam plenē tractare vellem Iustiniano ma-
iorem codicem implerem, cum tanta sit vt
nulla maior, & yttinam Deo grata. & cum
perimul-

permulta super his extente testimonia, eam
nunc omitto.

Dux. Dicitur dux, qui in uestitus est
de ducatu. *vit in rub. quis dicitur dux in fe. &*
in c. vno de feudo marchie. §. præterea ducatus de-
prohib. feudi alic. per Fed. c. fundam. §. proin-
de. in gl. marchio. de elect. in 6. Fuit enim Lu-
douicus rex Francie xii. à Maximiliano
Imp. uestitus de ducatu Mediolanensi
pro se & hæredibus suis masculis, & in de-
fectum masculorum domina Claudio
ius filia, illiusque futurus sponsus, ac libe-
ri, & descendentes eorum masculi his ver-
bis sano ad hoc & maturo accedente Prin-
cipum, Comitum, Baronum, & procerum
nostrorum consilio, ex nostra certa sciecia,
& de nostra Cælareæ potestatis plenitu-
dine præminatum Ludouicum Fran-
corum regem Christianissimum pro se, &
hæredibus suis masculis ex suo corpore
legitimè descendantibus, & in defectum
masculorum pro illustrissima domina Clau-
dia eius filia, eius; futuro sposo, ac libe-
ri, & descendantibus eorum masculis, &
ex ipso matrimonio & ex corpore dictæ
domine Claudiæ legitimè procreandis, &
si continget (quod Deus auertat) ipsam
dominam Claudiæ incedere absque de-
scendantibus masculis, & præfatum regem
Francie alia, vel alias suscipere filias, pro
illa quæ erit primogenita, vel pro alia quæ
ipse rex ad ipsum Duxatum eliget, ac pro
eo cui continget eam desponsari, & eo
rum liberis masculis descendantibus, &
eisdem descendantibus sine liberis pro hære-
dibus, masculis præfati Francorum regis,
& maximè pro domino Francisco duce
Valesio & comite Engolismensi quantum
addictum ducatum & statum Mediolani
eius hærede, solenauerit & expresse inue-
stiendum duximus, ac tenore presentium
in uestitus, &c. vt ex instrumento in uesti-
ture omnibus est notum, cum igitur fuerit
in uestitus de hoc ducatu Mediolanensi
dux iure vocatur. Dux etiam propriè di-
*citur à ducento, qui ducit exercitum. *I. du-**
c. de offic. mil. iudic. Lucas de penna in l. fi-
col. 2. C de re milita. lib. 12. Iacob. in verbo dux, in
tract. de feud. sed non hic. Poteſt etiam largi-

quilibet princeps vel prælatus, siue rector,
qui alios regit, dicitur vocari. *3. Reg. c. cap. & i-*
pse regnabit post me. illique præcipiam ut
sit dux super Israel, & super Iudam.

D. Dominus.) Largissimum est voca- *Dominus*
bulum adaptari valens cuicunque homini quis dica-
etiam modicam superioritatem habenti. *eur. & qua-*
Bal. in c. col. vlt. de positi. præla. liber homo. 2. in lis debet
si. prin. ff. de verb. obli. l. x. x. annal. in suis, de li. esse.
& posib. l. duo fratreſ. in ſi. ibi dominationem in-
terponerat. de acqui. h. cred. maximè in Fran-
cia: vbi ferēt omnes vocamus dominoſos, vul-
go monſieur, & in Italia monſignore, & omnes
muliſes dominas, niſi ſint nobiles, quia
*tunc domicellæ vocantur exceptis uxori-*bus* præſidentium, & doctorum, ac militū
quæ dominæ vocari debent, niſi à maritiſ
ſuis. *Bar. in l. donationes. C. de donat inter vir. &*
*vxo. Et de iſto domino loquitur *Danie. u. ca.**
Surget verò rex fortis & dominabitur po-
testate inulta, in quo tres adiunt conditio-
nes, de quibus *Gen. 27. esto dominus fratre*
tuorum, & incuruerit ante te filij matris
tuæ. Primo est in domino constantia, quæ
notatur ibi effo, unde dominus debet ſtarre
in bonis moribus, & ſirmus eſſe in via do-
mini. *Ecclesiast. 5. cap. Esto firmus in via Do-*
mini. Secundo debet clementia dulcedi-
nem praſe habere: quod ostenditur ibi,
fratrum tuorum, ſubditos enim tanquam
fratres debet reputare: & eos benignè tra-
ctare. *Ecclesiast. 32. cap. Rectorem te posuer-*
unt, noli extolliri, effo in illis quæ vnuſ ex
ipſis. *Deut. 17. in ſi. Nec eleuetur cor eius in*
superbiā ſuper fratres ſuos. Tertiō in eo
debet eſſe iuſtitiæ rigor. *l. i. dum dicitur:*
incuruerit ante te filij nati tue, incuru-
are enim debet illos per iuſtitiam, quos per clementiam nequit emendare. *Ecclesiast.*
33. ca. Iugum & lorum curuant collum du-
*rum. *Prepo. in ca. 1. 45. d. l. l. vide do. Cap. vi.**
in dec. Neapo. q. 27. in 8. dubio. vbi ſcribit quod
aliq[ui] poterit multis modis dominus ve-
cari. *Alcia. in lib. 2. parer. c. 15. ſic ſcribit ex*
*Palla. Graeco Poeta.**

Munera qui dederit, dominus fraterque vo-
catur.
Si quis nulla ferat, vix bene frater erit, hæc
præcio mera verba graui venalia proſtant.

DDd 2

Ipse, sed ut dominus, sic nec ero dominus.] denuper, in l. nuper, ff. de leg. 3. c. nuper, debita.
Nos vero dicimus arbitrio iudicis relin-
quendum, quod tempus haec vocabula de-
notent pertinere predicia. & non in l. lecta, ff. si
cert, pet.

c *Anime*.) Hic Ioannes Dayma tradit
materiam eleemosynæ orationum & ob-
lationum pro defunctis, quæ theologis re-
linquo, ut sorte mea contentus sim, ne mihi
possit dici quod proverbio inoleuit, Ne
sutor ultra crepidam.

d *Lateranen.*) de hoc dicetur infra. *Concilium*
proxi. in rub.

e *Concilium.*) Quod supra Papam in
tribus casibus afferunt, videlicet in casu Papæ
hæresis, schismatis, & quando vniuersalis
ecclesia patitur scandalum glo. si. m. c. si. Papa
40. d. ff. & sic fuit declaratum in concil. Basili-
rub. de colla. in princip. videlicet in his quæd
fidem pertinent, ad schismatis extirpationem &
reformationem ecclesiæ Dei in capite & in membris, ac in pertinentibus ad
ea rubr. de autoritate sacro. concil. c. sacrosan-
cta. & ibi est gl. plena in verbo obediens, in pro. &
Bara. in cle. ne Romani de elect. in virisque par-
templene disputat. Vide Panorm. in ea signifi-
cat. num. 4. de elect. & in e. c. con. resistent. vol. 3. de
iudic. & in e. proposuit. col. 3. de concil. prebend.
Decium, confi. 15. Ias. confi. 95. volu. 4. & confi.
98. Ibidem Trostum Maluitum in tract. de ob-
latio. in 2. dubio. numer. 15. Brunel. in repet. ca. le-
cer. fol. 22. cnum seq. de elect. & multa traditio
Ioa. Dayma. de hoc dicitur Ecclesiast. 33. i. ve-
rum sine iudicio nihil facias graue, sacra-
num res est concilium, dico effectus concilij
in auctoritate. habita. C. ne filius pro pate. In scha-
lastico. priuileg.

f *Decretus.*) Quot modis accipiatur,
in quibus casib. interponatur, & quomo-
do annuletur, dicam in tit. de concil. *Lucian.*
concilij infra, ubi oportunius cadet.

g *Euocasset.*) Id est, conuocasset, de e-
uocatione aliqua scripsi & de supplicatio-
ne (quam positionem erroris practici di-
cunt) in interpreta. loquuntur in 2. m. a. ff. de
re iudic. sed abunde in tract. de euoca. & supplica
in ordi. seq. in 1. tomo. commenta.

h *Summas.*) Id est, supereminentes. l. *Si mona-*
chorum

De saluta- a *Salutem.*) Vrbanius hic rex proce-
-*tione prin-* dit quam Alex. Macedo, qui postquam pro-
-*cipis.* ffligato Dario magnus est cognominatus,
nulli, nisi Antipatro. & Photonio, literis de-
disse salutem testantur historiographi, ac
Demetrium præter se & Antigonum pa-
trem regem, nec nominasse quenquam, nec
salute donasse Nero quoq. Cæsar nedum
salute, sed ne refutatione quidam aliquem
impartiuit, & reges Numidicarum pro ma-
iestate habent nulli mortalium impartiri
osculum, nec salutem. teste Alexa. lib. 2. gene-
-*rum*, c. 19. libere (quod ei bene verrat) in hoc
potest maximè commendari Christianissi-
mus rex noster Franciscus, qui sicut pri-
mus est in nomine, ita & in salutatione,
quam omnibus ferme exhibet, vt legatos
sæpius cule ob id (aliis suis virtutibus nunc
omisissis) in admiratione duxerit, Crassissi-
star, qui insirmi etiâ ordinis singulos pro-
priis nominibus refutauit. effectus salu-
tationis scripsi. & in for. manda. in gl. salutem.

Dudum, iam b *Non prid. m.* Id est non longo tem-
-*dudum, Pri-* pote effluxo, dudum & iandum de par-
-*dem &* uo tempore vnum horæ aut duarum, alre-
-*iampridē* riusve brevissimi temporis intelliguntur
I. dudum. C. de contrah. enpr. c. dudum de elect. c.
eum iandum de præb. nuper pridem, & iã-
pridem de longiore tempore x. aut xx. die-
rum, mensis, vel mensum, & nonnunquam
annorum pro conditione in acriæ. teste Lau-
ren. Vallati. 2. b. 24. de verbo iampridē loqui-
tur text. in l. 1. C. de ed. Lat. o de pridem l. 1. C.
si aduers. transal. & c. nisi cum pridem de renu.

universus fructus. quennad. v. f. amita. vel dicitur. summa quasi maxima. excellens. & suprema. quod nulla sit curia maior. nam Deus dicitur summus. quia eo nihil est maius. Virgil. summe Deum pro deorum dicit. & Cic. lib. 2. Tusc. quest. summum. quo nihil sit superius. multa tradit Bercho. in verbo summus. in suo dictio. vnde Papa dicitur summus pontifex. quia in eo est omnis summitas. & celstudo. cum non puri hominis. sed veri Dei vices gerat in terris. ca. quanto. de transla. episc. Card. in cle. si summus. col. 1. de sent. exc.

Priuilegia curiarum supremarum haec sunt. Primum. quia non ambigitur senatum ius facere posse. 1. non ambigitur. ff. delegit. quod intellige legem in eorum iurisdictione sive ressortu. generalem verò solus princeps. gloss. lib. 2. & lo. Fab. in §. sed & quod principi placuit. inst. de iure natura. & 1. si. C. de legib. & vidi aliquando ordinationes fieri per senatum. & ita debet intelligi opinio domini Boerii in tract. de preminentia. & auctoritate magni consilii. fol. 40. art. 2. & Purpur. in l. n. 52. ff. de officiis curiand. Et iuris. firmantes illam. 1. non ambigitur. esse correctam. quod verū intelligo. quo ad faciendā legē generale. sed non specialē. quā potest princeps tollere. quando videt ex causa tollendam. secundum eos.

Superna-
toria in
integrum
restituunt.
Secundum summa curia in integrum re-
stituere potest. alii magistratus non 1. in-
m. ff. de off. prefec. prae. in fin. & 1. prefec. li. de-
m. l. 1. §. de qua. de postul. [quod est verum
contra lētentiam inferiorum. sed inferior
or magistratus non restituit contra sena-
tus auctoritatem: v. ibi. Idem in deceptione
minorū de iure: v. d. §. de qua. licet in Fran-
cian non fiat restitutio sine literis: v. dico in
tract. de rest. in ord. reg. n. 2. con. & impro. or.
m. tom. nisi in Parlamento. quod etiam si-
ne literis restituit. pribid scripti.]

Ab arte
restitutur
minor.
Tertiū à sententia supremæ curiæ non
restituitur minor. v. Anna. Bened. in rep. cap.
R. syn. in verbo si. ab q. 2. de substituto. fi-
dei. n. 50. de rest. quia non presumpitur læ-
dere quemquam. sed restitui minorem. In
hoc casu dixi in repe. 1. quod ius sit. nota. 2. n. 41.
ff. de re iud. & hoc in forenzi iudicio serua-

tur. vt sepius in palatio audiui.
Quarto non appellatur ab arresto illo-
rum. credit enim princeps eos. qui ob
singularem industriā explorata fide eorū
& grauiate ad huius officii magnitudinē
adhibentur. nō aliter iudicaturos esse pro
sapientia ac luce dignitatis suæ. quam ipse
forer iudicaturus. l. in aff. de off. prefec. prae.
itatenet expresse Guido Papæ in dec. del-
phi. q. 50. quia hec curia.

Quinto à sententia parlamentorū sap-
plicari tantum potest. aut. quia suppliatio. non appel-
l. C. de precib. imp. offer. quia eit valde exosa laur. sed
parlamentis. tamen non obstante suppli- Supplica-
tione arrestum potest immitti executioni. ur.
si pars in cuius utilitatem est datu. p̄fili-
terit cautionem de restituendo vel redu-
cendo rei in pristinum. si opus fuerit. statu-
tum. ita seruat filius curia parlamenti. te-
ste Guid. Pap. vbi supra dicta. q. 50. sed hic non
datur cautio. licet eius allegetur nullitas.
vt vidi seruari in hoc senatu per nos. in c. scif-
ciata. de in meg. rest. sed post appellatio. nem
sententia iudicium non datur executioni.
in aliquib. casib. quos cumulaui in tract. de
sententia executione in ord. reg.

Sexto. rex non debet indicere bellum
sine consilio senatus. qui senatus est consil-
lium regis. in quo sunt multi sapientissimi
viri. verbis vtor Bal. in c. qu. anno. col. 2. de iure
sensu. & erat olim Romanis prohibitum. vt
nunquam citra senatus. aut populi ius-
sum. societates & confederatae inirent. teste Alex.
l. b. s. genialium. c. 3. [Sed solebant reges olim Electus in
omnia senatus consilio. & bene. agere. ma- senatu. cā-
xiū in eligēdo cācellariū curie suffragia cāllarius.
exigebantur. vt legi de magistro Petro d' & de cu-
Orgemont p̄sidente qui in curia à sexvi-
ginti fuit electus. tā consiliariis quā princi-
pibus. qui licet potesta se excusauerit. suam
allegās ignorātia. & alia. tamē rex proba-
tum eum habuit. hoc in libro consilio inue-
titur factum. anno 1373. sed quotusquisq.
est nūc. qui se excuset. pauci. quos equus.
&c. & anno 1400. die 12. Septemb. rex de-
cem doctorum nomina misit ad curiam. Honore af-
vt ex his doctiores & utiores eligerent. sc̄iendi
sed pecunia hodie eligit viros.] Inno Tibe-
sunt. sena-
rius Caesar tanto honore afficiebat sena-
tores.

DDd 3

Honore aucto-
re, vt illis quoq; assurget, & de via de-
cendi
sane sena-
tores.

cederet, & eos suos dominos vocare, sed
senatorem dicere no[n] vereretur, ri est apud
Sueo. in vita Tiberii: de venera eius ad sena.

Et legimus Caium Buturium ultimo
sapplicio affectu a Romanis, quod tribu-
no plebis de via no[n] decessisset in foro am-
bulanti, rr. et auct. Plutarch. in Grach. refert
Budeus. in lib. suff. ad lig. lul. m. & lege 12. tab.
Ira cautum est, quocunq; senatus decre-
uerit, agitato sicut imperator vocat se com-
militonem. lib. suff. de reg. mil. maioris quippe se-
natoris quam militis nomen esse nemo est
qui dubitet, quia milites defensores sapi-
tum esse decet, non dominos. lib. ab hostib. 2. C.
de post illi recurso, sed senatores maximi domi-
ni sunt: & lusitanus eos vocat colen-
dissimos patres. in sub. conf. qua de dign. in
fi. coll. 6. & Pompeo. Latus rub. de senat. tracl.
de magist. Rom. eos dicir esse patronos, &
defensores multitudinis & Reipu. patres.
multa profecto prouincie & principatus
in irruit cederent, nisi senatus consilio
tuerentur. [& quodam consilio no[n] istorum,
sed aliorum qui ditari, & non philosophari
cupiunt res summe reguntur, dubitandū
est ne non multum durent, vel cancerum
more progradientur.] Et legitur in lib.
conf. regem patuisse consilium a curia par-
lamenti supra materia belli, & diebus plu-
ribus curia fuit occupata cum aliis viris
trium statutum, & hoc anno 1368. 10. De-
cemb. sed hodie contemnuntur, & omnia
peccatum erit grauissimum, multat. lib.
lustris, illi t. I. In d. etiam sivideret expedi-
re, maiorem imponere posset cum loco
principis sit lib. 5. de qua autem ff. de post. Ne
nimia indulgentia amplissimum ordinem
inquiet. lib. ff. de colla. s. de reg. Script. in lib. ali-
ud est frus. §. ff. de verb. signif.

Cause pa-
rum Fran-
cie in cu-
ria supre-
mata
etiam. diligentia

Septimō, suprema tantum curia cognoscit de paribus Franciæ, & de eorum cau-
sis etiam in prima instantia, vt in rubr. de
causis par. um Franciæ in stylo parlamenti in 1.
parte declaratur, & in ordin. regis, rubr. quel-
les causes peiunt estre introductes en premiere
instante a la cour de Parlament.

Octauo, cognoscit de abusu iudicū ec-
clesiasticorum. Et aliis iudex non potest
cognoscere, & in concord. in rubr. de proœctio
concor. & hoc quatenus a iure cœceditur,
vel ex priuilegio, & plenus dixi in ord. reg.

Non aliis et est rex. in c. si quis a proprio. &
c. si quis episcopus. 21. q. 5. alio qui & is abusus
multos deducet ad inferos, potest etiam a

Proœmium.

iudicibus laicis ad senatum appellari tan-
quam ab abusu, vt vidi anno 1534. die 13.
Aprilis post Pascha appellari a commissione
iudicis, & inhibitione parti facta, ne
caperet fructus postquam obtinuerit sen-
tentiam super possessorio. Et de abusu et
iam vidi, curiam generali quatenus ma-
teriam eorū concernit cognoscere incide-
ter. Etia cameram criminalē, quā tourn-
ellam vulgus vacat, quia pendente ap-
pellatione in criminali ad ipsam index ec-
clesiasticus processerat, & fuit dictum ab-
usu ē iudicatum anno 1541. die 2. Iulii.

Non, potest curia suprema multam, Quam
malitiam
curiam
quando non est taxata, vltra tres libras au-
ri indicere, licet, aliae curiae non possint, lib.
et eos. C. de modo multa. & potest dicta curia
usque ad quinquaginta libras auri cum
peccatum erit grauissimum, multat. lib.
lustris, illi t. In d. etiam sivideret expedi-
re, maiorem imponere posset cum loco
principis sit lib. 5. de qua autem ff. de post. Ne
nimia indulgentia amplissimum ordinem
inquiet. lib. ff. de colla. s. de reg. Script. in lib. ali-
ud est frus. §. ff. de verb. signif.

Decimo, ex causa curia suprema mul-
tas pecuniarias, quas Galli emendas vo-
cant, etiam per regias ordinationes taxas,
diminuere, seu in totum (si videbit ex-
pedire) remittere potest lib. illius. §. ff. de
off. pref. facit lib. quid ergo. §. penit. gravator. & d.
Bar. ff. de his qui non infra. & l. & si fener. Cod.
illo t. ac gl. in omnes prima. C. de annos & tri-
buit. lib. 10. Guid. Pap. decisi. 206. in hac Austra.
dec. 27.4.

Vndeциmo, nullus extra principem &
senatum potest prohibere aquam ex pu-
blico duci. lib. quo minus. ff. de fluminib. & i.
plene Bar. & I. ff.

Et senatus voluntates captatorias re-
probavit. lib. captatorias ff. de hared. m. ff. Etre-
stitutione indulxit. in lib. 5. de qua ff. de post.

Duodecimo, omnes dilationes potest
ex causa abbreviare, etiam si per ordina-
tiones terminus est et prefixus instar prin.
Littera. epis. l. 2 ff. de iud. Imo. in c. ex ore. num. 8. de his & quas
que si. à ma parte. ca.

Decimotertio, curia suprema regis li-
teras verificare seu approbare no[n] debet, si po[sta] cau[sa]m

causam videat iustam in contrarium rem
trahentem, & si quando de rescrip. & in ordi. re-
gis. Phil. pulchri. art. u. rub. dixi, [in 2. tom. ecom-
ment. in confit. reg.] unde ex noua causa vel
antiqua, quam ignorabat dominus tempore
mandati, potest impeditre locum re-
nentem regis, vel alium, ne suo utatur of-
ficio, quando est verisimile quod domini-
nus, si esset praesens, esset id facturus, per
text. seu. in l. si bonum. Sibi multa addidi. ff.
mand. alibi dicam fuisse.

Decimoquarto, quia cognoscit de co-
mitatibus, baroniis, & de vniuersitatibus
etiam in i. instantia. Maut. de afflictis. in confit.
Neap. rub. 39 fo. 104. & in stylo parlamenti in
3. pars, rub. de qui caus. curia parlamenti
cognoscere confusevit.

Decimoquinto, quamvis alii iudices
adliringantur iudicare secundum alleg. &
probata. l. i. iicitas. §. veritas. ff. de off. pro. cau.
de off. ord. n. tamen curia parlam. ex bono &
æquo iudicare solet, & secundum consci-
entiam: & debet veritatem attendere, non
subtilitatem, seu formalitatem, vt practici
dicunt, aliter peccat. teste Bar. in l. Lyna. in f. C.
ut que desunt aduoca. Guido Pape in dec. Delph.
q. 29. in superiori. Vide Fel. in c. pastoralis. §. quia
vero. de offic. deleg. Ias. in §. finimus. inst. de actio.
c. dilect. rub. Panor. in de iudice.

Decimosexto, conspirans contra curia
supremam vel contra aliquem senatorem
crimine læse maiestatis tenetur, l. quis quis
ibi. senorum etiam, nam ipsi pars corporis
nostris sunt. C. ad leg. l. l. m. alibi dixi quo-
modo intelligatur. Fact. l. i. ibi. Quo quis
magistratus po. Ro. quive imperium po-
testatem vne habeat occidatur. ff. adl. l. l. m.
Qui dolo malo init consilium vt magis-
tratus regis habens imperium vel po-
tatem occidatur, læse maiest. tenetur. ex
secundo capite.

Decimoseptimo, quando rex vult dele-
gare causam curiae inferiori, ad quam cog-
nitio iure ordinario non pertinebat, debet
eam expressim committere, nec sufficeret
in literis dicere mandamus, sed debet di-
cere committimus. per glo. & not. in l. sepe ff.
de offic. presid. secus in literis curiae parla-
menti directis: ut in stylo parlami. in tertia par-

te. rub. de quibus caus. curia parlam. cognoscit.
in fine.* Et literæ directæ vniueris & sin-
gulis iustitiariis, & verbis eorum utar, non
comprehendunt curiam parlamenti, nisi
quædam clausula specialis adflet, ut dicit
Io. Gal. in quæ per arresta. q. 16. vidi pronuncia-
ri. & cap. quia ea quæ notabilia sunt ut par-
lamentum, nisi specialiter notentur, vi-
dentur quasi neglecta. item apud. §. ait pre-
tor ff. de iur.

Decimoctavo, in omni preicatione
habende pro senatu est habenda oratio, & precatio,
& hic mos à Romanis longo tempore ma-
fit, teste Alex. lib. 5. gen. al. 2. 25. & bonum est et
quod in hoc regno obseruaretur, & quod
speciales preces pro senatu funderentur,
[patitur. n. multa sepius p. iustitia tuenda.]

Decimono nono, quando recreditia be-
neficii (quæ doctores ultramontani tenu-
tiam vocant) adiudicatur alicui per supre-
mam curiam: si non tenetur ad cautionem, sicut
quando datur per alios inferiores magis-
tratus, quia non est verisimile quod fecus
super pleno possessorio iudicetur, nisi ex
noua causa, arg. l. i. nice ff. de off. prefest. præ-
siedi seruari in hoc senatu, vnde si tutor
ex inquisitione datus fuerit à maioribus
vero. de offic. deleg. Ias. in §. finimus. inst. de actio.
c. dilect. rub. Panor. in de iudice.

Decimosectavo, consipratis contra curia
supremam vel contra aliquem senatorem
crimine læse maiestatis tenetur, l. quis quis
ibi. senorum etiam, nam ipsi pars corporis
nostris sunt. C. ad leg. l. l. m. alibi dixi quo-
modo intelligatur. Fact. l. i. ibi. Quo quis
magistratus po. Ro. quive imperium po-
testatem vne habeat occidatur. ff. adl. l. l. m.
Qui dolo malo init consilium vt magis-
tratus regis habens imperium vel po-
tatem occidatur, læse maiest. tenetur. ex
secundo capite.

Decimoseptimo, quando rex vult dele-

Orationes
habende
pro senatu

Cautionem
datur post
recreden-
tiam.

appellatio-

nic

sic fuit pronunciatum contra prepositum
Pictauensem, anno 1537, die 5. Iulii, per hunc
senatum, & in magna camera. arg. l. eos. C. de
appel. vbi habetur iudices pronunciare de-
bere bene vel male iudicatum, non habere
appellacionem pro infecta, quia ista per-
tinet ad principem, vel ad eius curiam su-
premam gl. sing. in cle. iuza. de immunita. ecl.
vbi aliqua addit. facit. verun. vbi Dec. ff. de reg.
iur. Barb. in rep. ca. testimonium in 2. par. nu. 9. de
test. Aufr. in filio. parla. arreftg. 120. Ita etiam
privilegia conuenire sacro magno cons.
ac dominis generalib. iustitiae non erit ab-
sonum tenere, vt alibi de ipso plena manu scri-
bi. Alia ne modum gl. excedat, dicā in ord. reg.
vbi breuiter & cōmodē licebit (si deo pla-
cuerit) videre. [Fuit etiā permisum cōfilia-
riis attestationum (des enquestes) anno 1422.
die 22. Ian. & hodie quilibet camera parla-
menti hoc vtūtū iure, vide in artic. 12. & seg-
r. sub. de app. in ord. reg vbi omnib. prohibetur,
nisi curia supremis, & hoc ex causa, vt ibi
dixi in 3. tom. comment. ad const. reg.

Arreftum.

Curia su-
prema non
reputat
causam in
arrefto.

Conuerit
appellatio-
nem in op-
positione.

Vigesimoprimo, quādo iudex recedit à
iure, vt pote quia non condemnat viētū
viatorū in expensis, vt iuris est l. propria dū.
§. in autem ait xrrura. C. de iud. Si petitū fü-
runt gl. in c. si. de res. in 6. tunc tenetur causā
in sententia exprimere. §. oportet. in aut. de
iud. col. 6. Bar. & Bal. in 1. Lucius. ff. de his qui no-
m. infa. Et plen. in c. si. ut. colu. 8. de re iud. Curia
tamen supremam non exprimit causam, sed
tantū dicere solet & ex causa, & pour cause,
quia ex plurib. vehementibus rationibus
moueri solet, quas non posset breui expri-
mēre præs.

Vigesimo secundo, potest senatus appella-
tionem in oppositionem conuertere si
ne literis regis: vt pote si fiat executio cō-
tra me: ego me opponere debeo: si appelle-
rem ad Seneschalū: non poterit idem: Se-
neschallus illam appellationē in opposi-
tionem conuertere. Ideo cū non valeat ap-
pellatio, dicit malē appellatū, nisi literæ re-
giae super hoc imprestatæ fuerint, quibus
mandetur iudicūt hoc faciat. Sed senatus
sic. vt statuit Carol. 7. & est in ord. reg. titu.
quell. statut. &c. ar. 4. Jecondemnabit tamē
appellantem in expensis: Ita vidi sepius in

hoc senatu iudicari. Iura adducerem, nū
putarē tanti autoritatē senatus sufficere &
rei demonstrata frustra adiicitur demon-
stratio. l. i. ff. de dī. præleg. quia non potest
iudex inferior cognoscere de appellatio-
ne, nisi an sit bona nēcne. l. eos. C. ac ap. obid
hoc non cognoscit, in senatu securus. [Et an-
no 1509, die 2. Aug in causa Nicolai du Val
appellantis à bailliuo Turonen. contra
Catharinam viduam Ioannis Pertuis
fuit præceptū factum d. bailliuo & omnib.
iudicib. ne sine literis regis appellations
in oppositiones conuerterant.]

Vigesimotertio, licet non sit exemplis
iudicandum l. nemo. C. de sententia: tamen si
a principe vel in parlamento fuerit iudica-
tum in uno casu, curiae inferiores id sequi
debent. Ang. in l. item veniū. §. ceterum §. de iudicatu
petit. her. * Familias agrum in si. ibi quod ex-
emplum, & in cæteris lequi nos debere Me-
nander rescript. ff. de milit. l. i. §. codem re-
cto. de senatu. c. Sill. l. Nam imperator. de legib.
apud Iul. in si. ad Treb. l. i. C. que si longe consu-
l. non putabam ff. de cond. & demonst. script. in
prem. ord. reg. creditid enim principes eos
qui ob singularem industriam explorata
eorum fide & grauitate ad huius officii
magnitudinem adhibentur, non aliter iu-
dicaturos esse pro sapientia ac luce digni-
tatis sua, quam ipse foret iudicatus. l.
p. na ff. de off. præfet. præt. Tamen arreftum de-
bet esse simile, & super uno indiuiduo pro-
latum, quod fieri vix potest: Ideo multa al-
legantur arrefta, quæ non sunt ad illud in-
diuiduum decidendum lata.

Vigesimoquarto, sola curia suprema & Cor. in
uocat causam pendente in alia curia in-
feriori, vt appellationem in ea pendente acca-
iudicet, & quatenus illam concerneat: Se-
natus in curia inferiori quæ nullo modo e-
uocat: quamvis liber. in institutis foren. in
pag. 68. dicat requiri diploma regis & lite-
ras patentes. Centies tamen in forensi in-
dicio solo verbo præsidis euocare audiui,
et script. in interpret. quod in ist. not. 2. ff. dñe
iud. & in tract. de euoca. in ord. reg. m. i. tom.
commeno in const. reg.

Et putarem curiam supremam non posse
euocare causam, quæ non tagerit appella-
tionem

tionem ad eam emissam: alias secus. Nempe cui mandata est iurisdictio, omnia censentur mandata sine quibus. *l.2. ff. de iuris. omn. ind.* Ob id censetur ob excellentiam curiae ei concessum ut euocare possit causam tangentem appellationem in curia pendente, ut ab eis decidatur, etiam ratione incidentiae multa permittuntur, que alias non permitterentur. *l. quoties. C. de iudic. l. solemus. §. latrunculator. ff. eod. tit. pergerem* hoc pluribus probare, nisi hoc esset practicantibus notorium.

cumulationes, sed veras decisiones adducere.

Vigesimo septimo, quando appellatur *Curia si- ad curiam aliquam inferiorem etiam si ma- premam* iudicatum illa pronuntiet, non poterit *causam re- de consuetudine retinere causam contra. tincere po- c. vi debitus honor de app. Sed eam debet re- test.*

mittere ad illud auditorium, à quo emanauit: ut altius tamen cognoscat quām is qui male iudicauit, & sic non seruatur. *d. c. re debitus in curiis secularibus regni per § pri- num de fruol. appell. infra, vbi scripsi arre- stum sic fuisse latum.* Sed curia suprema causam retinere ex causa potest, siue pri- mus iudex male iudicauerit siue non: ut saepius vidi obseruari, quia sicut princeps hoc posset. *l. iudic. um soluitur ff. de iudic. c. vi nostrum de app.* Ita dici debet de curia suprema, per ea que superscripti.

Vigesimo octavo curia suprema sola po- test clausulam illam in sententia apponere *Clausulae sine nota* sine nota infamiae licet crimen de se infamiae à condamnari transigentes possunt, nuncupati scribit Maluer. in rub. de ind. §. Item sepe partes. Et sic fuit pars componentes con-demnata ad emendam, ut refert Auffre. in *curia ap- scriptum. Latud est frus. §. j. ff. de verb. signis fa- ponis solet.*

Vigesimo nono, quod licet pars appelle- lans acquiescat sententiae quo ad principale, potest tamen per viam supplicatio- nis curia decidere de his quae in supplici- tatione petiuntur causam ipsam tangentibus. *Etiam si quis sententiae acquiescat cuius cognoscit.* ita vidi iudicari an. 1541. die Augusti, quod non facerent iudices inferiores per not. in c. *ut debitus honor de app. Boer. in decisio. Burdeg. q. 257. sed quid.*

Trigesimo, literae senatus arresta & pre- cepta sine literis aliis squas de pareatis, vo- cant, & exequuntur: ut fuit dictum anno. 1381. secus in literis aliorum iudicium. §. eos in absentia de collat. q. dico. in tractat. de lite- *Magistris requijsito in ord. reg. in 2. tomo. [commenta in tuis inferio- res presen- tare debent*

Trigesimo primō, literae officiorum & magistratum maiorum debent presenta- *literas su- ri curiae supremae: & ibi magistratus prae- rum offi- ciorum cu- ac legitimē suum exercebunt officium, & rie, & in quod fideles erunt regi, & iura illius con- ea iuram- seruabunt & tuebuntur pro virili iura de- tum pre- scribit Franc. marc. in dec. Delph. q. 129. in 1. parte. star.*

EE

Transigere *Transigere* *partes non possunt si- ne curiae voluntate.* *Vigesimo quinto, quāvis partibus lite- coram inferioribus iudicibus pendente liceat transigere & componere. l. 1. §. inde queritur ff. de noui oper. nunc. l. fr. vii Flor. fami- c. v. l. & per votum. de transact. ff. & C. Tamē quando causa pender coram senatu non possunt partes componere, vel transigere, non adiecta hac clausula in transactione, videlicet cum beneplacito curiae: & ita ser- uatur in forensi iudicio: alias ad multam condamnari transigentes possunt, nuncupati scribit Maluer. in rub. de ind. §. Item sepe partes. Et sic fuit pars componentes con- demnata ad emendam, ut refert Auffre. in *filo parlamen. arresto. 13. Item not. & arrest. 57. & 58. [Quia ista clausula cum beneplacito curiae, non aliter nec alias, est conditiona- lis. Ias. in l. 2. col. pen. C. de iure emp. ob id nihil valebit, si non placeat curiae, & idem si di- catur de beneplacito Papae partes conue- niunt non aliter, & c. & non iudicatur si- monia, alioqui conuentio partium simo- niam induceret, [e. cum priden. ibi, non tan- nem nobis medianibus conuenerunt de paci]. c. que- stum, de rerum permut. & in c. ex parte j. de offi- deleg.]**

Bona & *Vigesimo sexto ex defectu & contumacia partis curia potest confiscare corpus & bona absentis, & absentein coniunctum reputare. Verām alij iudices exilio trade- re delinquentem possunt, & bona confi- scare, sed non corpus, hoc audiū in praxi seruari, imo quando lex dicit aliquid à so- lo principe concedendum, & à nullo alio, adhuc non excluditur senatus. recti. iuncta. gloss. in l. 1. §. permittitur ff. de aqua quoti. & a- flua. vbi alia similia citantur iura. non cu-*

* Trigesimo secundo, iudices declarare leges pollunt, non vero extendere. *Si vero.* *S. de iure. f. sol. mai. & ibino.* tamen curia suprema extendere potest legem, vel ordinationem, & illa extensio necessaria erit, sicut lex. *res. l. 2. m. f. ibi, quod exemplum, & in ceteris sequi nos debet.* Menander rescriptis, *f. de milia.* & dixi *supra in praxi.* beneficis in illa quos effectus recripta habeat. *[In 2. tomo. commen. a. in constit. reg. m. u. quast. proem. tract. de rescriptis.]*

Renuncia-
re arresto
quis possit.

Tricamotertio, post arrestum is in curia utilitatem latum est, non potest renunciare arresto in prejudicium partis aduersae, nisi in arresto fuerit dictum si boni videatur parti. Si boni tamen sensibile recoueraria ledicti pre vendita, non illius formam sit arrestum. *l.* si prae tor ff. de iudic. Et alius modis rationibus adductis per Boer. in decis. Burdegallen. q. 48. queritur an proximior, vbi dicit sic esse iudicatum Burdegallen, ut authoritas curiae sartate et a seruetur. Secus in sententia, nam si fuerit lata in utilitatem meam illi renunciare possum. *l.* iudex ff. de min. *l.* in seruunt. *q. 1.* de bo. lib. quia quilibet renuntiat priuilegio in fauorem suum introducto, c. si diligenti de foro compet. *l.* pen. *C.* de part. Quod intelligere in verum, quando arrestum esset latum pro utilitate virtusque, tunc procederet Boer. decis. probatur in c. Raymamus. *G.* c. Raynaldus de testa. Vide Boer. in decis. Burdegallen. q. 293. sed alia.

[Trigesimoquarto publicani, vel alij non debent listere, seu arrestare bona quae defreruntur causa victus ad consiliarios, & ad curiam supremam, ut fuit in curia Parisiensi decretum, anno 1374.]

Creditur
arresto de
es quod in
20 renunci
sunt.

[Trigesimoquinto, quamvis non credatur instrumento facienti mentione de alio, sicut si quis in aliquo C. de eden hoc tamen non procedit in arresto propter eius auctoritatem, in quo quo dicatur visis literis tonsuræ, et verisimile quod eas viderunt, replene scriptis inferni in ut desublace literis. & hoc sepius vidi in foren. iudicio allegari.]

[Trigesimosexto ad parlamentum tam
tum spectat hac phrasi ut, curia dicit, quia
per autonomiam venit haec summa. Si
huc autem de inveniatur in instit. duxi in articul. 6

de reprobatione testium in 3. tom. commentar. ad cons. regul. &c ita censuit Senatus Parisiens. anno 1556. die 4. Augusti. contra iudices præsidiales Turon.]

Vltimo, quamvis ad solum principem pertineat restituere minorum, & concedere ei literas restitutionis de consuetudine, in hoc regno tamen curia suprema admisit filiam, quae remuntriauerat successionem ad perendum divisionem sine literis restitutionis. Et sic restituit sine literis. [per res m.l.m. in si. de off. praefec. pre. abne a sententiis eorum minorum citate ab aliis magistrisibus, mib ab ipsis praefectis resuimus.] Sic fuit iudicatum, anno 1539, circa mensis Maii quada filia de Molinis.]

Hodie si cancellaria recusat literas in cause sua
causa appellationis, solet in multis causis licet
curia habere appellationem pro relevata: levata
& si tunc appellans causam obtinet in-
stante vinceat, & bonum esset reipub. vile,
quod cause breves, & vniuersitatum et
iam magnae, & monasteriorum, pia, vi-
duarum, pupillorum, & personarum mi-
serabilium relevarentur per supplicatio-
nem curia correctam, ac sigillum, non
tanti esset momenti, sed utilitas publicas
maior.]

Qualis debet esse ita curia suprema. *ad*
cōb de bello viū in præc. sua rub. quorū pœnū
ces finc. a. c. n. 170. sic dicit. debet esse ar-
bor fructifera & robusta, qui non debet ad huc.
flatum cuiuslibet venti agitari: Quianon
ad flatum venti orientalis ratione affectio-
nis & parentelæ. Nec ad flatum venti occi-
dentalis ratione præmiorum, & pecunia-
rum. Nec ad flatum venti meridionalis ratione
timoris & potentia, nec ad flatum venti
septentrionalis ratione rancoris & inimi-
citatæ. Fortis ergo, & firma debet esse, & re-
qua, vt libra, nec declinans, nec claudicans,
ad dextram nec ad sinistram, sed quæquali-
tate debet esse media inter partes. *In nulla c.*
de iudi. c. i. de re iudic. in 6. Et debet habere
truncum fortitudinis, corticem veritatis,
medullam exquitatis ante oculos. *I. quod si*
ephesi. f. de eo quod celi. loco. I. rem non nouam.
C. de iudic. & aures præbere omnibus. S. p.
6. capi. præbete aures vos, qui continens
gutti.

multitudines, & placetis vobis in turbis nationum. Quoniam data est potestas vobis a domino & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur. Quoniam cum eis estis ministri regni illius non recte iudicatis, nec custodiatis legem iustitiae, neque secundum voluntatem Dei ambulatis, &c. Sexdecim requisita in regiis consiliariis scribit Matth. de afflictis in consiliis. Neapol. in rub. 45. fol. no. de seruau. mānūt. circā. quæ suminopere optarem scripta ob oculos principiam & cancelliariorum ac aliorū quibus suminopere. Vide doct. in l. consiliarios. ff. de officiis. et leg. 12. tab. his verbis de senatu scriptas, omnes magistratus auctoritatem iudiciumq; habēto, exq; iis lenatus esto, eius de cœrta rata sunt. At si potestas par maiorē prohibet, S. C. præscripta seruanto. is ordinatio vacato, cæteris specimen esto.

(Quas parlamentarias vocamus) ecclesiā in super vniuersam Galliā cunctasque regni nostri gentes Delphinatis que nostri potentatus admonendos que censuisse, ut si quid autoritates præsē afferre, si qua iura citare, & si rationes. Iura, a iura citare. Nota quod pro corroboratione causæ & decisione citanda sunt iura, quia erubescimus cum sine lege loquimur. l. dissidentis. C. de repud. l. libri de coll. 1. 5. confitemus in auth. de triente. & sem. coll. 3. quod facit contra iudices proteruos & ignaros nolentes audiire aduocatos allegantes iura, quippe deficiente lege sufficit allegare rationem naturalem. instar iuris consulti. in l. cunratio. ff. de ho. dam. & Pa. p. in cunratio nulla. de preb. gl. in ca. consuendo. Reio alle. 1. 1. ff. & c. ex ro. deele. in 6. & bona ratio debet pro posita ita mouere iudicem ad iudicandum, sicut & nemo ipsa lex. l. a. in d. l. libri. coll. 3. quod est intellexi debet iudicandum, quando est præter legem: nam sicut text. sicut contra legem, tunc lex erit seruanda & alleganda licet dura, videatur. text. in l. propositus. ff. qui & quib. Guido singul. 63. nota quod sufficit & his deficiētibus sufficit adducere autoritatem maiorum, glosa

vel doct. tex. in l. fidem cum eodem ff. de iuris. omni. iud. cum filio. in pris. de vulg. etiam dictum alterius quam glosæ, vel doctoris. l. septimo men. & ff. de statu homi. gl. in l. iudiciorum. de iure deum, nec turba allegationum est facienda, sed iuris onus. iustitia sufficit (nisi materia difficultima sit) vnum argumenti causa referre. l. si quis obrepserit. ff. ad leg. Cor. de fal. l. ita vulneratus. §. pen. ibi vnum interius proposuisse contentus ero. ad leg. Aquil. ff. quod suminopere obseruandum in iis interpretationibus duxi, in quibus quod sentiebam non exactis rationibus vel argumentis, sed veluti citra artem sinceriter & simpliciter exprefsi: licet aliquando in meis interpret plura iura citauerim ad vnum propositum respondentia, vt si vnum text. plane non faceret quod alter saltem ad regatum responderet, & vbi vnum doctor non dixit expressim, alter expressius loquatur: & quia sunt qui non habent plures libros, ideo plures interdū allegant, vt si vno careant, alterum saltem habebunt. Si tamē hinc inde est consuetus rationum, & iuriū, tunc iudicandum est secundum eum, qui plures habet rationes, & iura cōuenientia. gl. & doct. in ca. suggestione iure patr. l. i. C. de iur. & fact. ign. quia multiplex funiculus difficultus rumpitur. c. i. de treuga. ob id quādoque plura allegamus iura & rationes. Quomodo sunt alleganda iura? Resp. sive verbo, sive in scriptis citentur, debet allegari caput legis, seu capituli, & Paragraphi, si quis sit in illa decretali, vel lege, & titulus, vt in authen. sed cum reformat. C. ad leg. Falci. Ioan. Cald. & alti. in c. ex fr. de coha. cler. & mulier. & ita plane allegare quis debet, vt certum reddat eum, cum quo loquitur, vel cui scribit. Prepos. in §. hinc eriam. ca. sed illud. 45. dict. quod ita temperandum est, nisi fuerit Papa, vel legislator, quibus sufficit dicere iure cauetur. l. alienato. ff. de contrah. empt. vel lege cautum est. l. cum notissimi. C. de præscr. 30. am. & in euāgeliō dicitur, Nos legem habemus. c. scriptum est in l. 6. q. 3. cle. 1. de foro compe. Ideam in doctore speciem ad Doctor quo legem seu decretale ponēt, vt simpliciter modo do omisssis allegationibus, ne longa ambage cere auditores confundat, easum tex. cōuenient. beat.

EE 2

tem fingere post prefationes, debeat post
earationem dubitationis & decisionis ex-
primere, quibus polaris si lex sit difficultis,
per partes iterum casum seu speciem de-
promat, deinde notanda eliciat, & postea
gl. eludat. & sic solitus sum facere. Hoc
debet etiam adiudicatus seruare, vt nudis
verbis factum referre debeat, quod iudex
facile posse capere, & deum super eo
iudicare, & in inventario processus maxim
mē, cauere debet ne iuris allegationes scri-
bat, ut est flatulorum in iur. inuenta. art. 1. ibi di-
xit in 3. tono commenta in confit. reg.] Idem in
iudice proferente sententiā firmavit Pra
po. in d. c. sed illud nec coram Papa allegari
debet lex vel decretalis, quia eas prae sumi
tur habere in pectoris allegatio. c. 1. de confit.
in 6. nec scholasticus alleget coram suo do
ctor. Donec in c. 2. n. 1. de rescr. in 6. nisi op
poneret, vel esset lex singularis, vel canon,
& deuias à regulis omnibus, & paucis no
tis, quia causas singulares multi ignorant
gl. & ibi Salice in l. quod te. ff. si certum pera. Itē
in parlamentis iura vulgaria dedecori sunt
allegandi. gl. & ibi doct in cl. sepe in verbis am
plici. de verbo signific. etiam sufficit legem
vel decretalem famosam allegare sine ti
tulo. l. 4. S. si fundum ff de usuca in gl. videbitur.
S. i. infi. de obliga. que ex quasi deictio nascun
tur. ride gl. & ibi Preposit. in c. 3. in adiutorium
io. dist. in scholis tamen plana & facilis fiat
allegatio, vt quisq; scholasticus eam post
eavide & discere possit.

Consentancas a palam edisse-
rere posse considerent, quominus
sanctio pragmatica eiusdem con-
cilioi authoritate ac sententia anti-
quaretur b abrogaretur e.

Fatuus est a *Consentaneas.*) Et sic non sufficit
qui ab gal adducere iura, cōfuetudines vel rationes,
iura pro- nisi respondeant ad rogatum, & sint con-
posiō non sentaneæ, id est, rei de qua agitur conue-
rēsponden- nientes, alioqui fatuus est qui iura vel ra-
tioneas ad propositum non adducat. c. vno. §.
siver. de cler. & grotian. in 6. & ibi domini. &
boetiam ex parte Corn. cons. 73. vñis. col.
3. & vñis. in 1. vñ. las. in 1. furiosum. col 3. & quare
fla. facere possunt, quia loquendo mordina-

te censetur habere memoriam inordinata. et filii de hereti. in c. ex sermonibus. ergo mentis compotes vel stultos cognoscere. l. his qui. s. si. ff. de tuoto. & curato. datus ab his. fatuus est enim. qui fatua loquitur. cap. legimus. q. distin. & qui deridenda. l. ob que virtus. ff. de adil. edict. in lingua enim sapientia dignoscitur. Eccles. 4. c. & eo dictus est Virg. poeta. quod vsus est propriis vocabulis. & congruentibus materie. t. t. Baba. in rege. & Raynaldus. col. 84. de test. non tam est inconveniens si aducatus vel alius aliquando misceat rationes parum ad rem facientes. et nota. in c. non debet. de consanguin. d. Comes fuit in d. S. & que. in gl. altius. num. 17. in fine. de actio. quia aliquando iudices ignari plus mouebuntur rationibus & iuribus parum facientibus. quam alii fortioribus cum illorum non sint capaces. Anto. Bur. m. c. p. tuas. qui filii sunt leguimus. col. vlti. Cepola cauila. 67. sunt multi. quod non debet fieri in parlamentis. quia est verisimile quod intelligat fortiora iura. nisi ad conformatiōnēm aliorum adducerentur.

b *Antiquaretur.*) id est, aboleretur,
& res ad statum pristinum reduceretur.

c *Abrogaretur.*) id est, in totum & penitus tolleretur, derogatur enim legi cum pars tantum detrahitur. *Abrogatur* cum prorsus tollitur. *I. derogatur ff. de verbo.* *Iuramento* signif. ubi scripti quorū modis derogatur legi, intellige tamen in aliquibus pragmatice non esse correctam, ut in fine huius propositi p. dicerur, & sic postquam pragmatica est abrogata non debet allegari, quia allegans iura correcta punitur poena falsi. *I. ff. ad leg. Cornel. de fals.* & *I. i. §. hunc* *igitur. C. de lusitania. Cod. confirmatio.* quod ita temperatur nisi quis ratione constitutionis correcte allegare velit. *gl. singu. m. c. nouit, in verbo, quinque. de iuris gl. et Bari. in la ff. de legitimi. ut vel nisi ad iuris noui elucidationem recte in §. ibi ut nihil antiquitatis ignoratur. & ubi la. & Bauer in ff. de sejsta.* Etiam non procedit in habente potestatē legis condenda, qui potest allegare leges correctas, etiam quas non habemus l. ad non endi. & ibi gl. ff. de iuris. *ca. Raymarius. de iust. possunt etiā allegari interprætationes & gl. in pragmā, nam licet rex. fit cor.*

fit correctus, non tamen glos. Et in quibus casibus possunt allegari iura correcta, tradit. Bauér in d. S. & Corse. in verbo, abrogare. mper. & in his reb. nouis constitutis euidens utilitas esse debet ut recedatur ab eo iure, quod diu aequum visum est. l. 2. ff. de const. princ. & euidens necessitas. c. non debet. & ibi Ant. de Bui. in 3. no. de consang. quæ an in his concordatis interuerint, pulchre declarat. Helias quondam archiepiscopus. Turo. in defensorio concorda. & ego ipse in fia aperte indicabo.

Induceretur a irritaque etiam nulla pronunciaretur, & schismatica in infra diem dictis decretis præfixam efficerent. Quo negle-
cto talis denique sacro appro-
bante concilio decerneretur, du-
dum autem statim que nobis dia-
dematico b fastigio diuina beni-
gnitate auctis, regnum que auspi-
cato c in euntibus, cum rursum
huiuscmodi edicta alia d atque
alia ab eadem autoritate manan-
tia nobis innotuissent, nos strisque
curiis ecclesiæ Gallicanæ, ac sub-
ditis populis edicto nouissimo ac
cause peremptorio e spes omnis
esset f purgandæ moræ præcisæ,
ut si viterius cunctari g in animum
induxissemus, futurum
omnino videremur in hac discri-
mina incidere, quæ ante dictæ
pragmaticæ sanctionis decretum
hoc in regno nostro, patriaque
Delphinali locum sibi vendica-
bant: ideo nos animo reputan-
tes quanta olim ante illius prag-
maticæ sanctionis promulgatio-
nem indignitas rerum ac defor-
mitas h in regno nostro patria-

que Delphinali grassaretur, cum
videlicet res nummaria i

a Induceretur.) Id est cancellare-
tur. Inductum. C. de solu. & est inducere per
mediæ literas trahere, cancellare ad modu-
crucis, circuinducere circum circa pen-
nam duce. gl. in l. si quis libertatem in verbo,
inducatur ff. de per her. & propriæ inducitur
quando chartis atramento inducto, velli-
neis, velut quodâ rectorio ea quæ scripta
sunt, delemus, ab inducendo atramento.

b Diadematico.) Hic Ioan. Dayma,
plura parum utilia concessit, alia multo
plura ex historiographis adderem, quæ cū
pauci sunt emolumenti, missa facio. pul-
chra tradit Hier. Bal. in tract. de corona imp. in
c. que fuerint olim regum insignia. vide ibi. si non
graueris, me sanè tanta circa utiliora capi-
ditas inauisit, ut elaborandum esse in eis o-
mnibus neruis existimeam futilibus omis-
sis, non prætercundum, tamen censeo
quod Valerius lib. 7. de sapienter dictis de
quodam rege his verbis scribit, Rex etiam Regum
ille subtilis iudicii quem ferunt traditum diadema
sibi diadema, priuquam capiti impone. multis re-
ret, retentum diu considerasse, ac dixisse, fertur impe-
o nobilem magis quam felicem pannum, rculis ac
quem si quis penitus cognoscat, quain sollicitudi-
nibus multis sollicitudinibus, & periculis misere-
riis fit refertus, ne humili quidem iacentē
tollere vellet, si bene regere cupiat.

c Auspicato.) id est, feliciter. Teren-
hand auspicato hue me appuli. nam felici-
ter adeptus est rex Franciscus regnum, tā
in coronatione facta in ecclesia S. Diony-
sii, quām in felici ingressu ad hanc ciuitat-
um matrem Parisien. r. pates per Gag. nō
tamen vult dicere hic text. quod rex in in-
gressu ceperit auspicium, vel augurium,
sicut olim veteres soliti erant. Ipsi enim ni-
hil rei magnæ ordiebantur inauspicato,
sed hodie hæc sunt aliena à Christianis ho-
minibus. c. p. s. & p. r. 26. q. 2. &
q. 3. & seq. & p. r. H. in summa, de
sortileg.

d Alia atque alia.) Etsic tria edicta,
id est, citationes interuenerunt ante em-
EEe 3

ptorium, ut iuris est. ad peremptorium. cum
quatuor usq; ff. de iud.

**Peremptoriū cur-
datur. &
in quibus
requira-
tur.**

c **Peremptorio.**) Eō dicitur perem-
ptorium, quod perimat disceptationem,
hoc est ultra non patiatur adversariū ter-
giuerari. & tertium ff. de iud. De hoc edi-
cto peremptorio seu citatione perempto-
ria, quod idē est, scribit Lanf. Oria in repe-
cutione con. ra. in verb. citationes. col. 3. in ma-
gno vol. de proha. & Soc. in suo tract. de citat. art.
27. nempe firmat Bal. in c. consuluit. colu. 1. de
offic. deleg. tria esse, in quibus præcipue re-
quiritur peremptorium. primum in mis-
sione in possessionem, ex qua creatur ius
pignoris. secundum in præhensione, seu
captura personæ. consenaneum. & quonodo
& quando iud. tertium in sententia diffini-
tiua, vel habente vim diffiniutiæ. Alios ca-
sus dico in ordina.

**Mora pur-
gari po-
test.**

f **Purganda.**) Quæ potest purgari vi-
que ad item contestatam, post non. l. si in-
sulan. ff. de verb. obl. & in l. & si post tres si quis
cautio, nisi in casibus traditis ibid. per doct.
quos non prosequor ne gl. faciam longior-
rem. §. Callinachus, ut vulgo diei solet. Boer.
§. in si. de consue. feud. in consue. Bituricen.

**Cunctatio
disspendio-
sa.**

g **Cunctari.** Id est, immorari, vel dif-
ferre, disspendiosa est enim cunctatio, &
mora. dicit Ouidius, noctuit differre para-
tis. Qui non est hodie cras aptus minus e-
rit, in cunctanter dicitur sine mora. ca. refe-
rente. in fi. de p. c. 2. de chisina. c. noli. & ibi Ar-
chid. 9. d. & gl. & in c. quippe 3. q. 6. de mora, li-
cer videre per gl. in l. mora. ff. de sur. per doct. in
l. si ex legati causa de verb. oblig. & in l. quod si
cer. pet.

h **Deformitas.**) Quanta mala & quot
essent ante prag. hic numerat Ioa. Dayma,
ego ea misa facio, tanquam modici emo-
lumenti sint, licet sexenta possim allega-
re incommoda.

i **Res nummaria.**) Ita est bona ratio
pro regnicolis, ut res nummaria Gallie nō
exhauriantur, & pondero hoc infra sepius.
Intellectus
quis in ergo adhæc concordata, per quem num-

mi exhauriuntur, reiici debet per hunc
text. quem poteris adducere etiam, vere
quisitio per inabitabilem facta tollat. Pape
præventionem hac ratione, ut dixi in gl. p.
disposuerit in addit. §. si quis ver. de coll. atra-
nam interest regis subiectos habere locu-
pletes in. auth. vi iud. sine quoquo suffra. §. i.
coll. 2. abundantia enim regni (dici ibi tibi.)
dependet a subiectis locupletibus, ideo
interest reip. ne quis re sua male vivatur.
fi. in §. debet quis sunt sui vel alieni. iur. interest
ecclesiæ habere aurum, ut in necessitatibus
bus erogare & subvenire possit, ac se ab
nimicis tueri. c. aurum. 12. q. 2. quia nummus Numerus
vincit, nummas regnat, nummus impe-
rat, non tam ab omni malo defendit, ut rite
§. Ludouico V. iud. in suo opere regali mi. po-
secutione eccl. fol. 197. vers. 6. quam graui. §.
alibi dicitur quod nummus est tidejus locu-
ture necessitatis. Bal. in l. 2. c. de conf. p. c.
Pet. Gerar. sing. 73 pauperes, ubi allegat philo-
phum, 5. Et hic notent ergo iudices, ut in
dubio intellectum ad hæc concordata, per
quem res nummaria Gallie non ex-
hauriuntur, in iudiciis accipiant, postquam
hic sic statutum, de quæstione nummaria
loquitur tex. in l. si. ff. ne de statu defundit. vide
alibi in glo. seq.

(Quibus veluti neruis respub.
subnixa a est) ea maximè ac præ-
cipue ratione exhaudit. cum
præsulibus & antistitib. sacerdoti-
um conferendorum libertas, fa-
cultas q; adimeretur: b cum pe-
regrini, & incolæ sacerdotis
Gallicis sæpen numero donarentur
cum dyplomatibus. d

a **Subnixa est.** Id est, suffulta. Virg. De p.
Parua philoæcta subnixa perilia muro. m. m. m.
faci. l. 2. c. de p. c. Et sic nota quod respu. est his
suffulta pecunia, sicut corpus nerui: nam tur.
duplex est sanguis, ut dicunt auari, venari
& bursarum. & I. And. in addit. Spec. in inu. de
sent. §. species. vers. est auem differentia. & pe-
cunia dicitur vita hominis, per text. non
gl. in l. aduocati. c. de aduoc. diversiudi. quan-
b. B. B.

Concordatorum.

Barb. dicit sing. in repe. rub. de testa. colu. 63. & in
 cons. 53. preclare col. 4. num. 10. in 2. vol. Bald. in l.
 si de suis. C. de oper. lib. & pecuniam vocat se-
 cundum sanguinem hominis. Rochus
 Curt. in repe. c. fin. col. 22. ver. 2. infertur in fin. de
 conf. vnde qui bona nostra tollit, vel pe-
 cuniam, inimicus nobis est. text. in cap. item
 cum quis. & ibi Bald. colu. 1. de restitu. fol. &
 magna sunt opera eius, qui habet num-
 mons, sicut enim quod vult, & habet rei
 quam vult, etiam si vellet pulchram mu-
 hilem, sunt verba Bald. in l. receptu. col. 2. C.
 cons. 5. p. Proinde dicit Card. in clem. vna, de
 bapi. m. 6. q. magnos diuites posse dici prin-
 cipes, quia pecunia est omnium rerum re-
 gina, & sine pecunia contemnitur nobili-
 tas & doctrina, que videtur apud homines
 maior propter diuitias, pecunia deseruit
 caelibet humanae necessitati. Bald. in cap. cion-
 tusa. in fin. de reiud. & est honori possidenti.
 Amb. de off. lib. 2. c. 21. ut refiri. Iacob. Bonaud. in
 add. ad Io. de terra rubea. in 8. art. terci. tract. con-
 tra rebellis regum, vers. rebelliones, fol. 82. &
 nummis omnia obediunt. Eccl. c. 10. ac Ioa.
 Neusa in sylva anupita. a npl. 1. & expugna-
 tur omne castrum, in quod potest pecunia
 ingredi. quomobrem potest dici magna o-
 pera eius, &c. amissio eius altera mors est.
 Hostien. in summa de procur. §. in qua re. versic.
 & quod dixi. & qui auferit temporalia, au-
 ferit vitam. arg. cap. si quis obiecerit. q. 3. mul-
 tapriuilegia scribit Maphe. Vetus in sua
 disputatione. inter solem. aurum. & tertiam. vbi
 abunde videre licet. Potremo dicitur
 Eccl. c. 40. in fin. Melius est mori, quam indi-
 gere, nam vita indigentis semper est in co-
 gitatione vidas. Ant. de Perrucia in 3. effectu
 iuramenti. vide tamen quod amor pecunie
 modo est quasi cunctorum criminum
 materia. his igitur. 23. distin. & multa per Lu-
 cam de penna. in l. domini. C. de iugic. & cens. lib.
 u. hodie licet plurimi sint barbari, & anti-
 quis philosophi. quo ad hoc sumiles, ta-
 men ex illis vel aliis paucissimi sunt qui
 contemnunt pecuniam, & si qui philosophi
 phentur. l. sed & reprobari. ff. de exc. iur. nam
 hodie id genus homines ludibrio habe-
 rentur, ideo pecuniam expetendam esse,
 non propter suam vim, & naturam, sed

propter fructum atque utilitatem testatur
 Cic. in lib. 2. de muen. [Et dicebat Archita
 philos. his verbis, Pecuniarum cura vlti-
 muum honoris teneat locum, quippe cum
 tria sint omnia, in quibus homines studiū
 ponunt, ultimum ac tertium est si recte ha-
 beatur pecunia studium, medium corpo-
 ris, animi primum.]

b. Adimeretur. Altera ratio concordatorum, ne facultas conferendi beneficia
 admittatur Antistibus, & aliis collatoribus,
 nisi per mandata & nominationes, ac im-
 petrationes iure præventionis factas. in
 his enim casibus etiam per haec sacra con-
 cordata admittitur potestas collatoribus, ut
 infra patet, non per reservationes & expe-
 ctiuas, ut olim possunt etiamnum ordinari
 collatores mandatarii & nominatis
 ac graduatis prouidere, & sic non aufer-
 tur in his collatio si illis velint conferre iu-
 xta sua rescripta, & in his statuta.

c. Cum peregrini. Nota quod exte-
 rus non potest beneficia in regno habere:
 priuilegio repugnante, & consuetudine
 regni, de qua in ordinatio. regiis habetur,
 & in stylo parla. rub. de præ. b. 7. parie ordin. 3.
 & intrat. de paci. poss. num. 217. script. in praxi
 beneficiorum.

d. Diplomatibus. Io. Dayma dicit nō Diplomatæ
 esse vietum diplomate in impetrationib. quid sit
 vthie est tex. qui omnia ab hoc alienus,
 & quotidie in impetrationibus, vti sole-
 mus diplomate, dum nō excedat modum
 verisimilem. de quo in regula. cance. 28. & in gl.
 iure præventionis in §. declarationes. de mand.
 apof. infra. Item idem Dayma, dicit expectati-
 uas dici diplomata, quia in cīs impetrādis
 diplomate solemus vti, id est, cursu diur-
 no, & omni tempestate contempta iter
 continuando. l. continuus. §. cum ita ff. de ver.
 obi. vnde habuerit hanc interpretationem
 nescio, nā habemus cā y diploma, & non
 cā u. & dicitur epistola seu scriptura missa
 ad alium, à verbo Græco d. plo. quod est
 duplice, inde diploma duplicatio dicitur,
 & expectatiuæ seu alia literæ apostolice,
 ideo dicuntur diplomata, quod duplicitur
 teste. Cartilia. Cogita. in 2. parte memoria. in verbo,
 diploma.

diploma. Alii putant diplomata esse singulare virorum & vicorum priuilegia, in tabellis scripta, & in quibus principis nomine adscribitur, vulgus bullas, sambodicti supplicationes, docti supplices libellos vocant, quae & breues dicuntur. [de quib. multa scripti de supplicatione Papae, & bulla, in praxi benef. vbi de singulis papae literis, quae vsum concernunt forentia, tr. et alii] & alia contra quedam ducenti militum se fallo afferentem, & diplomate falso utentem. i. literis falsis dicit iuris concil. m. l. eos. in s. ff. de fal. vbi grauissime illum punitum docet.

apostolicis, quas expectatiuas a nuncupabant generatim sigillatimque superslitum hominum, spirantiumque sacerdotia electiua, b mixta & collatiua d in diem mortis eorum conferrentur, qui eis fungebantur id quod cum bonis moribus non conuenit, tum verò alieni fati e votum habet adiunctum.

a *Expectatiuas.*) Quae tam generales quam speciales in Francia reprobantur infra in rub. de referuas in prim. & ibi dixi [in praes. beneficiis in rescripto reservationis.]

b *Electiua.*) Quae dicuntur beneficia electiua declaro infra in s. monasterius in verb. electiua de regia ad prelat. nomina facienda.

C *Mixta.*) Illa dicuntur beneficia mixta, quando eligendo conferunt, ut si canonici eligant ad praebendam vacantem, & non requiratur alia confirmatio, tunc participat, & de electione & de collatione, ideo mixtum est, quia ex duobus sapit extremis. i. imperium. & ibi doct. s. de iuri. d. om. iud. m. in l. 2. de ver. obi. sed hic dicit tex. beneficia electiua, & collatiua, ac mixta, ergo mixta dicuntur, quae ex collatione ac electione participant. Nec assentio quod beneficium mixtum dicatur, in quo proceditur per presentationem & institutionem, quia illud non accipit de electione & collatione, ergo mixtum propriè dici non potest con-

tra Io. Dayma hic, & presentatio non potest dici collatio, nec propriè electio e. cum in illos. s. cum autem de preben. in 6. Panor. in c. autoritate de insti.

d *Collatiua.*) Sunt quae per collationem tribuuntur. Rub. ut eccl. et s. beneficia si ne diminutione conferent de quibus infra in rub. de colla. scripti.

e *Fati.*) Id est mortis, & sic reprobatur Beneficia collatio & impetratio beneficiorum viventis, rursum tum quia bonis moribus non conuenit ut conferri hic, tum etiam quia inducit votum captan. probandum de mortis, c. 2. de concess. preb. & c. si quis papa. fallax 79. dis. etiam si ille cui est collatum beneficii, hic, cum vellet expectare mortem illius, & est bonus vir qui verisimiliter non desideraret morte proximi, quia cessante causa impulsuia adhuc non cessabit dispositio. gl. in l. 2. in s. ff. de doct. doct. in ca. cum c. s. de appell. etiam si vellet conferre collegio, vel capitulo in titulum, secus si in proprietate, i. per vnuonem. Anc. in c. consultationib. de donatione. c. pen. 3. no. de eccl. edif. nec tractatus collationis, vel elec. & i. nis deliberatiuus fieri debet, antequam beneficium vacet. c. hon. in 2. de ele. Ber. in tract. de epis. in 1. & 2. q. 1. par. 1. alias collator & electores veniunt extraordinarie puniendi. Inol. in d. s. l. one. per text. in d. c. 2. Item beneficia antequam vacent acceptari non possunt. c. a. nec agrade. de concess. preb. in 6. Rota dec. 431. i. imperior. in nouis. Papaverò non prohibetur conferre beneficia, etiam antequam vacent, quia in beneficis habet plenissimam potestatem. cap. 2. de praebend. in 6. quod non tolleretur in regno, nisi interueniret consensus eius, cuius est beneficium, qui tunc videtur renunciare. cap. beneficium den. gul. in 6. doct. in capitul. ex ore. per illum test. de his quae sicut in maior. parte. cap. 3. cap. sicut & seq. 7. que. i. nam hic prohibetur. Sed conferri non prohibetur, quando est fama de morte beneficiati. gloss. in capit. non oportet. de confuer. distinet. s. facit autem. hodie. Cod. de repud. [& text. ad hoc valde accommodus. m. l. si ita pater. ff. de rite nupt.] tamen reuertente beneficiato collatio erit nulla. Cardin. consil. 44. pro domino. Valeret etiam

Mixta be-
neficia
que di-
cantur.

etiam collatio si collator nesciret beneficium vacare, quod tamen verè vacabat, potest conferre si vacat. gl. in cap. de ele. in 6. Rota dec. 172. in antiquo. Et video dicunt quidam regulam de veriuñili notitia non habere locum in ordinario, sed contrarium fuit in hoc supremo senatu iudicatum anno 1537. die 29. Augusti. in magna camera (vt vocant) in quaestarum, & in mente curia retentum in causa vnius præbendæ sancte Radegundi Pictauen, ciuitatis, pro magistro Germano Cornuto contra Tristand. Fretard etiam eodem tenore in parlamento Tholos. in quadam præbenda ecclie Auxitanen. in vigilia nostræ domini. Augusti anno prædicto idem fuit decus: & hæc duo parliamenta diuinitus. ut planè creditur in eandem id temporis de scenderunt sententiam, vt fraudes maximæ repellant, & illa regula est inducta ad tollendas fraudes & ambitiones, quæ fortem maiores sunt coram ordinario, alias semper & impune quis beneficium viuentis currere posset, etiam sine villa resignatione, & ab ordinario petere, contradicendum. Nec refragatur quod possit conferri sivacat, quia si sic conferatur, non potest impenetrans vel conferens argui consocius conspirationis vel machinationis in mortem alterius, quia conditionaliter loquens nihil ponit. si quis sub conditione. ff. si quis omis. causa testa. & quia non conferatur tanquam vacans per obitum magis quam resignationem, vel alias, sed quando conferitur impenetranti per obitum antequam sit verisimile posse venire ad conseruendum, tunc censetur consocius conspirationis, seu mortis illius, cum aliter non potuisset habere notitiam mortis illius, ideo tunc habebit locum regula illa tollens votum capitæ mortis. testis est nobis de Rip. a. t. 2. m. si. d. c. sed in hoc etiam fieri potest etiam fraus scribendo in literis collationum si vacat, quæ fraus maximæ solet in materia beneficii adhiberi, & corrupctest & falsum committi, ut et omnibus obuium. & Bal. scribit in c. quia verisimile col. 1. de p. imp. h. c. exp. in. i. 10. de Selua. post. glo. pragm. sanct. in tract. de benef. in 3. parte. qu. 46. Fuit

tamen hoc anno 1542. die 22. Decemb. prænunciatum non habere locum in officiis regiis regulam illam. Item quandois qui possidet beneficium, requiret ut sibi conferri illud quod possidet, vt alium haberet titulum, non reprobaretur tunc collatio illius beneficii viuentis. c. post electionem. de conce. præb. doct. in c. inter. de fide infir. Idem in canonica dicitur in §. fin. de rescrip. infra. & ibi dixi, sed tunc non conferetur canonicus viuentis, quia extinguitur cum persona. dilecto. de præb. Poterit etiam ante vacationem beneficium vnius sine p. iudicio possidentis. c. consultationibus de dona. cle. si. de reb. eccl. non alien. c. si tibi absenti. de præb. m. 6. & an possit constitui procurator ad presentandum, antequam beneficium vacet, & quando tradit Pan. in ea si. de conce. præb. in mol. & Perus. in d. c. ad hoc. i. de appell. Abund. Promitti scripti in præxi beneficiali in forma vita. ar- chiepiscoporum in prima parte, vbi amplissime hanc tractauit materiam. Item non debet promitti beneficium antequam vacet. & quando ante vaca- tionem.

d. c. 2. etiam si dicatur cuia facultas se obtulerit. c. de restanda. de conce. præb. in 6. licet de iure decretalium secus. c. accedens. illo tit. etiam si instrumentum obligatorium esset confectum super hac promissione, & sigillo regio sigillatum non obligaretur promittens. c. ex tenore de conce. præb. etiam si iuramentum interueniatur. An. de But. m. d. c. ex tenore. quia dicitur esse contra iura & bonos mores, quod tunc non obligat. c. nō ei obligatorium. de reg. iur. m. 6. doct. in l. scripta hoc modo. ff. de verb. oblig. dixi in repet. si quis pro eo ff. de fidei usq. imo non valeret constitudo in contrarium, quia esset contra bonos mores. Bar. m. c. consuetus. de re cr. c. fin. §. de Cirt. de consuei. nisi is cui sit promissio esse canonicus in ecclesia. cap. relatum. de præb. & quando premiteretur eidem præbenda, secus quando aliud beneficium, quia canonicus non debet esse sine præbenda, ut ibidem dicitur. Et in papa ho. non procedit nec ex suo speciali privilegio, ex quo potest fieri haec promissio. d. ca. deliberatione. de off. leg. in 6. Proinde si post promissione occurrat beneficii va-

FFF

catio non tenetur promittens conferre ei cui promisit. nota in dict. cap. 2. & cap. 6. nec valbit appellatio vt non conferatur alteri quam ei cui promissio facta fuit. c. 3. de concess. prob. nec potest patronus se obligare alicui quod presentabit eum, quia non pactis, sed titulis canonici beneficia obtainentur. vi probat Petr. Anch. in c. cum autem in si de iure par. Dec. conf. 5. 41. vii. a donatione. In o. & alii in d. cap. fin. Tamen apud bonos & graues est turpe non adimplere promissum, ino si promittens falcem ad interesse tenetur, & vita necessaria prestatore donec prouideat ei cui promisit. Petrus. in c. 2. de concess. prob. in 6. quod est verum quando promissio valeret, vt quia fuit promissum beneficium vacans, & tunc teneretur ad estimationem prouentuum beneficii, quod promisit. arg. iex. in l. locum. §. condemnatio. ff. de tab. e. hab. dach. in d. c. in fin. quia promissa restituenda sunt. l. i. in c. de suffra. ideo, haec promissa non debet fieri per bonos viros, sed dare potius quam promittere. Ino non potest dari potestas confundendi beneficium vacatura. ea. confit. 1. de concess. prob. gl. in c. de liberatione le. off. leg. in 6. Guido pape concil. 159. circumscripsit viario generali capitul. fin. de off. vicarii in 6. Pan. in capit. fin. de concess. prob. & hoc iure vniuersit. Lai. us. etiam patrois potest constitueri procuratorem generalis cum potestate praalentandi, quando subtiliusca causa, vt pote quia oportet eum abesse. Pan. & alii in c. fin. de concess. prob.

Vltimo nota vnum casum singularium, quod beneficium vacans non potest conferri, quando non est liberum, vpo quia est collatum absentia qui nondum acceptavit, nec recusavit, interim vacat, quia alteri non est acquisitum. arg. l. me. i. item. ff. ex quib. au. manu. prob. est casus sing. in c. fin. tibi absentia de prob. in 6. id est. l. me. cum accesserit. col. 1. de conf. [alia trattati in praxi beneficiorum in 2. parte iur. de reprobatione beneficiorum, si imperia.]

Postremo, cum sacerdotiorum & controvrsia, litesque sacrae b in

curia Romana disceptarentur. genti nostrorum hominum spendio, & incommode, ex quo sequi plerunque necesse erat, vt qui vel sumptibus & suppeditari, vel labori sufficere ne-

a) *Sacerdotiorum*) Id est beneficiorum, quae sacerdotibus, maxime debentur. c. et c. ibi sacerdotalem probendam de prob. in 6. Nota tamen quod in iure fit mentio de Triplici multiplici sacerdotio. Primum est sacerdotium. C. de episc. & cler. & presbyteris. vbi sacerdotes pro presbyteros accipiuntur, & sapientis in iure canonico. c. 1. 32. d. 3. & f. 1. 35. c. non nominis. de immunitate eccl. & ab immunitate. Secundum est sacerdotio doceorum habetur in l. sibi uerito, quis nos sacerdotes appelles. si. de iust. & iur. Petr. de bella pericula. miss. quis in confribendo. C. de episc. & cler. Tertio est dignitas ad similitudinem praefectorum, de qua est rex. Tibi patruus meus magna la. Reb. off. int. nec protosifex. C. de sacerdotio. portio lib. 1. de den. l. l. 10. si quis ob honorem. li. Bado. ff. de pollici pene. Lucas de pena in. vna. de peri. success. parent. lib. 10. l. spone. f. denunci. & honori. [Vide quae scripti in praxi beneficiorum in prim. vbi sacerdotium pro beneficio (quatenus ius canonicum concerit) non propriè dicit, quanvis quid an potius vntur, quām beneficio, ibi allegati multa iura ad hoc accomoda. a.

b) *Litesque sacrae*) Hic Ioh. Daymain. Sicut lites intelligit sacras lites, quando agitur de beneficiis ecclesiasticis quod non est nisi ex sententia, alioqui rex. est superflus, dicit sacerdotiorum controvrsia, sacrae que lites, &c. licet alias sacre dici possint. c. super eo. de transacti. Intelligit etiam sacras lites quando agitur de feedere matrimonii, vel de causa naturatis, vel si agatur de viuis, vel super possessorio rei spiritualis, hec vix possunt sacre lites dici, sed propriæ sacrae res dicuntur quando est ritus per pontifices ideo consecrata. §. sacra. i. i. in re. r. diu. Et ideo sacrae lites dicuntur, quae super

super rebus sacris agitabantur *ff. ne quid in loco sacro fiat*, & in curia disceptabantur cum ingenti regnolarum dispendio, ut sequitur, sed hodie in §. si quis ver. infra de fruolis appell. statuitur, quod si quis appellauerit ad sanctam sedem, causa appellationis debet committi in partibus tractanda, nisi in casibus idem exceptis. & sic vitatur illud dispendium eundi Romam pro appellatione prosequenda.

Si quis c. sumptibus. Sinē magnis sumptibus non debet homines non prosequuntur lites, sicut dicitur de studio in *l. f. c. de alio, pupil prestatu*, in his ergo prosequendis & magni sumptus vthi, & luminis labor, & diligentia experenda est, ac optimum ius, & his coniunctis. etiam quis non debet esse facilis ad litigandum, nec promptus, sed ad componendum sic *Flor. in f. f. sam. herc. 190. dif. c. a. in 14. q. 1.* nam cum pari contendere anceps est, cum superiore furiosum, cum inferiore sordidum. *Seneca quen refat Bal. in consil. 28 p. 2. avenia col. 2. in 3. vol. latet pro modo quis non debet litigare gl. dicens. in cap. 2. quis sibi in f. de testim. per l. simerces. §. vis maior ff. lycal. 2. C. de rebus v. v. quia proprias has lites qui efficitur pauper. in aut. v. differ. iud. in prim. col. 2. Ideo boni vires exercentur l. uenit res. §. f. f. de alien. iud. mur. can. fida. Et percessantur homines laboribus & expensis, & si cedere, vel importunitatem actionis redimere quis compellitur. c. nonnulli. de rebus p. diebus & nocti. bustorquetur animus litigantium, sicut amasiorum, & maior est tortura animi quam corporis, & dicitur seruum Dei non oportet litigare. c. sicut. 2. q. 7. si tamen bono iure munitus fueris, & non possis componere, prolequere tunc cautam tuam, & in his Deo te commenda, quia per varios casus per tot discrimina rerum peruenies ad sententiam seu ad causas victoriārum quae finalis iudicij causa est. Quia nemo litigat, nisi propter spem victoriae. l. in ratione, prima §. cum quidam, in f. n. ff. ad*

l. Falcid. in sub. de iudic. in decretali. col. 1. Et iudicio fortunae dicitur litigans committi. l. *Seruus ff. de statu homi.* Et interdum cum bono iure quis succubit, vel fato vel culpa. l. *si de communis seruitate quis bene quidem debet in iudic. sed aliquo modo item perdidit ff. ser. ven. l.* ob id dicit Esaias c. 57. non enim in sempiternum litigabo. Quae causa generent lites, tradit Lucas de Penna in *l. litibus. col. 1. C. de agrico.* & *cen- si lib. n.* & ego ipse in prefatio ad ordinata regias, & tres cautelas quas debent habere homines antequam lites ingrediantur, ibi scripsi, idque planum feci in *l. etomo com- mента.*

quirent, hi aut iuri suo cedere, aut causas deferere, & ac pro derelictis habere cogerentur, simul ea accedebat deformitas, ut literarum studiosi, & disciplinis b. liberalibus incumbentes, aut sacerdotia adipisci nequirent, c. aut qui adipisci cuperent, literarum studium abiicere, d. aut certe deponere e. cogerentur, passimque per urbes errabundē vagari, ut id periculum imminere videretur, ne literatum tandem amor & scientia per incuriam exolescerent. Quum igitur summopere nobis videndum esse exiliimaremus, ne huiusmodi indignitas in Regno nostro exortiretur, id quod futurum intelligebanis, tempore utique inferiendum esse duximus;

a. Deferere. Multi propter lites de. *Multi pro- ferunt veritatem quam prius feruabant. p. ter lites Prou. 28. capit. pro buccella panis de c. ad inferos veritatem ac charitatem, inno Deum de cendre.*

FFf 2

ipsum tot calumniis totq; falsis accusa-
tionibus suum colligantem vexando, qui
ominō perueniunt ad egestem. *Pro. 15. E-*
gestas & ignominia ei qui deserit discipli-
nam, & apud inferos cum dæmonibus
perpetuō cruciabuntur. Vide quæ dixi in gl.
deseruerint. & i. infra de volta. & Azo in summa
in rub. pro derelicto. & Benedict. in repe. cap.
Razaurius. in verbo, & vxorem. num 925. cum
seq. de restam.

Artes libe- b. Disciplinis liberalibus.) Non so-
rales que lūm intellexit hic de septem artibus libe-
& quare di- ralibus, videlicet de Grammatica, Dia-
cantur. lectica, Rhetorica, Musica, Arithmetica,

Geometria & Astronomia, sed etiam de
disciplina Theologæ, Canonum, Legum,
& Medicinæ: nam disciplina est rerum
*quaruncnque Scientia, à discendo. *Ar-**
chid. in cap. confundendo. colam. vli. prima di-
stincti. & ideo expressi hic de liberalibus, &
à Philosophis olim hæ artes dictæ sunt libe-
rales, quia filii liberorum hominum &
nobilium eas solum addiscebant, resti Ar-
chidi. in c. de quibusdam 37. distincti. & eas ad-
dissentes debent esse ab omnibus oneri-
bus & muneribus liber. aut. habua. C. ne fil.
pro patr. quod an sit hodie inter priuilegia
schola scripsi: & disciplina dicitur ex parte
eius cui infunditur: doctrina ex parte
*doctoris, *Lucas de Penna in l. rna col. i. C. de**
stat. liber. verb. Rome. lib. ii. licet aliquando
promiscue capiantur.

C. Ne requirent.) Nec hodie adipiscun-
*tursacerdotia paruo negocio, seruatur e-
niam dictum Euangelii, vt omni habenti*
detur, & similis similes querat, dico plene
inter priuilegia schola.

*d. Abiicere.) Id est, longe iacere. cog-
bantur enim olim ante pragmam per sex de-*
cem plus minusve annos studium inter-
*mittere ut sacerdotia obtinerent, alias flu-
dere nō poterat, quia dicit Iuuenal. Haud*
facile emergunt, quorum virtutibus ob-
stat res angusta domi, vel deponere, ut se-

*sciencia bo- quitur.
nas abieciis c. Deponere.) Id est, dimittere. *Cic. Ex-**

est ample- istimau honestissimè molestias posse de-

penda. ponisti me ad Philosophiam retulisse vel

cum quadam desperatione relinquere,
Cic. in Verrem actio. i. Itaque milii video iu-
dices magnam, & maximè tègram, & pro-
pè depositam reipubl. partein sulcepili,
vel abicere, ad tempus deponere in to-
tum, multi propter bona habenda scien-
tiā deponunt, non infèquendo Philosophi-
phum Cratēm Thebanum, de quo in glo-
ria Episcopi. 12. q. 2. ibi Crates ille Thebanus
homo quondam ditissimus, cum ad philo-
sophandum Athenas pergeret, magnum
auii pondus abiecit, neq; putauit le posse,
& virtutes & diuitias polidere. quæ senti-
tia mihi semper vera visa est, & eam
nisi infecitus haec tenus fuisse, non hac
pauca scripsi. Deus opt. max. fit benedictus in aeternum & vltra, di. o inter pri-
uilegia scholarium me: (quia nunquam
poteriorum foribus aff. xus sui) omni-
bus destitutum opibus, igitur hoc in lu-
cro ponere atque aliud agere patientur
homines.

ac rebus nostris periclitantibus
pro re nata confulendum, immi-
nentiaque d: trimenta minore,
ac leuiore a dispenso redi-
*menda. Quare quum Bononi-
am cum omni nostro comitatu*
venissemus exhibenda gratia re-
uerentia b. sanctissimo & Pa-
tri d. nostro Leoni X. Pontifici
summo, quam ei Francia reges
maiores nostros, vt proximos ac
maximos sacrosanctæ Ecclesiæ e
filios exhibuist

a. Leniore dispenso.) Nam ex du-
bus malis minus est eligendum, seu vt ve-
rius dicam, maius est fugendum. c. hi qui
26. q. 2.

b. Reuerentia.) Et sic Rex Christianis- Reuerentia
sumus Christi vicario, Papa videlicet, & papa ab e-
more boni filii habuit reuerentia & hono-
re, prout tenetur, ut traditur in epist. Norred- habenda e-
dentes. C. de summa Trin. vbi Imperator quart.
defert

deserit honorem Papæ sic etiam debet facere quilibet alius, tum quia est Pater omnium fidicium, ut infra pater sanctissimo Patri. ubi dico, filius honorat patrem, Malach. 1. & ad cap. si ergo pater ego sum, vbi est honor mei. Heb. 12. cap. patres habimus eruditores, & reuerebamur eos, tum quia est prelatus & doctor totius populi Christiani, Eccl. 10. In medio fratrum rectorum illorum in honore.

Vnde quilibet Papa est Petrus. Et ideo imperatorem depositum ex iuxta causa, cap. ad Apostolicæ de re iud. & reges, cap. alius, 15. q. 6. iuste Inno. & Bal. in cap. si in fin. dicitur iud. Tertio, quia vicarius Christi, & ideo etiam infideles qui Deum honorare tenentur, debent etiam eius vicarium honore decorare: nam dicitur Lucæ 10. Qui vos audit meaudit: qui vos spernit, me spernit: super quo dicit ibi gl. dicitur vnuquisque in admonendo vel spernendo Ecclesiæ pastores, non viles quaque personas, sed Dominum Saluatorem, imo ipsum patrem spernere, vel odire, quia in discipulo magister editur, in filio pater honoratur. Hic B. Cyrillus in lib. 5. the. aurorum dicit, quod iure diuino Papæ omnes caput inclinant, & primates mundi tanquam ipsis Domino Iesu Christo obediunt. Prepo. in summa. 93. dist. & D. Paulus. 1. ad Thess. 4. c. sic inquit, Qui haec spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui etiam dedit spiritum suum sanctum in nobis. Quartò, quia est superior, dicit enim Christus, tu vocaberis Cephas. Ioan. 1. c. & Luc. 5. duc in altum, aliis vero Apollonis dixit, Laxate retia, & minoribus debent reuerentiam exhibere superioribus. cap. statuimus. de maior. & obe. cap. iuxta. & seq. & in summa. 93. dist. glo. in l. 1. §. sicut ff. de aqua plu. arcen. laudabile namq; & discretum est exhibere reuerentiam & honorem prioribus. cap. sicut inquit. 2. q. 7. & text. in cap. fin. & ibi Fan. vli. notab. de conforma. vti. quem sequitur ibi Dec. per illum textum, dicens subditos debere superiori reuerentiam & obedientiam quedam a lia iuraduntur in ea. conquerentes de off. ord. maxime subditi prælatos reuereri debent, cum dilectione. cap. est subiectus. 93.

dist. c. habet. 2. q. 5. tum obedientia. cap. 1. & 2. 93. dist. cap. sacerdotes. 2. q. 7. Ad haec communicando & obsequendo. cap. non oportet. 95. dist. simul eorum officium tenere non usurpando. cap. presbyter. 95. d. atque eorum statuta feruando. c. quia. 7. q. 1. c. si quis. de mai. nec prælatos temerè arguere vel iudicare debet. cap. nolite. 21. dist. nec defectus eorum reuelare sed tegere debet. c. in scripturis. 95. d. & Lucas de Penna in l. 1. col. 2. C. de colleg. lib. ii. & qui non exhibet haec reuerentiam mereretur relinqui a Domino. Eccl. 29. c. 29. c. Vir reprimitti de proximo suo, & cum perdidit reuerentiam dñe linquetur ab eo: & talis reuerentia est Deo placens, ad Heb. 12. cap. in fin. seruiamus placentes Deo cum metu & reuerentia, quia est actus boni moris. & ideo non potest patre remitti. l. fin. C. debo. lib. & ibi Bal. & in l. liberii. col. 3. de ope. lib. Fel. in cap. cum non licet. col. 1. de prescrip. cuius reuerentia ratione potest. Papa non solum a prælatis, sed a principibus secularibus petere auxilium contra hostes c. maximatus. & cap. ab imperatorib. 23. q. 3. & illos principes auxiliu non præbentes excommunicare. cap. administratores eadem causa q. 5. imo principes secularis si requiri non præstiterint auxilium Ecclesiæ, acrius Papa punire potest maximè Imperatorem. arg. ca. venerabilem. de electio Pan. in cap. fin. col. 2. de dilat. nam & eos deponere potest. cap. alius. 15. q. 6. hoc expref. tenet Maledict. in tract. elect. fo. 55. haec sunt notanda contra eos qui euaginata lingua sumnum Pontificem prosequuntur, & in illum latrare non cessant.

c. Sanctissimo) Bellissime conuenit Romano Pontifici, ut in suprascriptione epistolæ nos reddentes. C. de sum. Trinit. aperte monstratur, quis enim sanctum dubitet esse, quem apex tantæ dignitatis attollit. cap. non nos. 40. dist. & sicut persona patris vel magistri debet videri sancta filio & discipulo. l. liberio. ff. de obseq. sic cuiilibet bono Christiano debet videri sancta persona Papæ alioqui errore labitur, imo cōtemnens sumnum Pontificem, & sic patrem contemneret carnalem tex. in c. quæsis. 2. q. 7. quandoquidem habetur de eo

Nominis *Hicre. i. constitui te super reges & regas, que coniurato ergo honor est eidem exhibendus, ut filius papa. pradixi. Conuenit etiam ei verbū beatissimus, sacratissimus, summus Pontifex, pater sanctus, Pontifex maximus, & alia quae notar. doct. in c. i. de consti. m. 6. & scripti in elucida signatur. in praxi benefic.*

Sacerdotes *d. Patri. Quis dubitet sacerdotes Christi regū sibi regum & principum omniumq; fidei & aliorum sibi patres, & magistros censeri? nōmē miserabilis infanīa esse cognoscitur, si filius patrem, discipulus magistrum sibi conetur subiungare, & iniquis obligati- nibus illum suū potestati subiūcere, à quo credit non solum in terris, sed etiam in celis ligari posse & solvit? Verba sum B. Gregorii in c. quis dubitet 96. dist. text. in E. p. nos reddentes. C. de fama Trin. in famas fiunt (ut canonum tradit authoritas) omnes qui in patres armantur, & qui decto- rum suorum vitam reprehendunt, vel accusant. c. plerunque. §. fn. 2. qu. 7. hodie quidam sc̄elesti religiosos & sacerdotes odio & contemptu prosequuntur, & hos sc̄elestos etiam Deus cōtemnit, & in infernum dēc̄et illos.*

c. Filius *Reges tamen non sunt filii Papæ generatione, nec adoptione, sed cu- sa & honore, teste Bonifacii in proemio cl. 1. col. 2. nota. 4. quid honorificentius quam v. Imperator filius Ecclesie esse dicatur? cōmūnior. 22. qu. 8. videtexti. in c. si Imperator. 96. dist. & quæ dixi in forma mand. Apo- stol. in verbo, dilectus filius. Et dicuntur Re- ges Franciæ primi filii sanctæ Ecclesie ca- tholicæ (sicut vniuersitas Parisiensis vo- catur prima filia, & primogenita regis, quia primò ei nata est, & primo fidei ac regis honorem tuerit) quia sanctam sedem primo & ante omnia tui atri sunt, in eis inhibiti, multa videre. & Helias archiepiscopus Turon. in defensorio concord. in 3. na. iōne multos Francorum reges congerit erga sedem Apostolicam feruentissimos, & illius ve- ros filios infra dico tū. prox. in gl. bene meritus, & sicut reges dicuntur filii Papæ, ita iu- risdīc̄tio temporalis dicuntur filia iurisdi- c̄tiois spiritualis, & ei tenetur tanquam*

mari sūp̄ Bal. in c. si duobas. de appell. sed ho- die filia conatur quibuldam exquisitissime diis suffocare matrem, quod est summae condolendum.

Nouimus, & obnixis precibus ab eo contendimus, vt si pragmati- ca nomen *b* omnino esset ab- rogandum, saltē vice *c* illius, bona sua conciliique *d* venia certas nobis leges, coadiutioneque meditari comminisciique licet, quibus imperium *e* nostrum su- pradicatum in posterum vteretur. Quod ad ea quidem pertinet quæ sanctione pragmatica caueban- tur, quibus nostris precibus exo- rata pontificis sanctitas (nam ei quoque cordi erat regni nostri Ecclesie recte atque ordine ad- ministrari) haud ægrē nobis in- dūllit, vt comint.

a. Obnoxīis precibus *Sic precibus co- tendere debent filii cum patre, & non ar- mis, nempe dicitur, in §. sed quod sanctum in auct. de nupt. celli 4. erubet: enim lex castigatores, filios genitoribus statuere, & noli contendere cum parentibus & fratribus dicas. Ecclesiast. cap. 3. scribitur, iudic. sua patris audire filii, & sic facite vt filii suis. Nec etiam Papa contendere armis cum papae filii debet quia orationes & lachrimæ sunt præmio ex auct. regibus Romæ sacrificiatus rex unius de- creauit extitit, qui sacerorum rex dictus hec nō est, sine regio tamen imperio solo nomine trans- rex, eratq; non annum, sed perpetuum sacerdotium, ab omni bellorum tumultu immune, neque enim rex sacerorum mi- litare stipendiare facere, aut castris & le- gionibus præesse poterat: nam eius pot- estas sola religione & templi tenebatur. s. st. Alex. lib. 3. genial. c. 17. malo minus sum- mus Pontifex. vide Ludou. Viuald. in oper-*

regali, in 4. persecutio. Ecclesiæ, vbi adducit virginis imperatores vel principes, qui contra fidem Apostollicam vel summum Pontificem infurrexerant, aut contra prælatos, statim defecisse, nec in hoc seculo diu prosperò vixisse, dicens his verbis se nonquam vidisse alchimistam diutiem, neque incantatorem bene morientem, neque rebellem. Ecclesia bene prosperantem vide *Platinum in vita Clementis III.* Et Maleret. in traç. de elect. fol. 60. col. 3. potest tam Papa etiam armis se defendere a tyranis, cum omnibus liceat. *L. et vin. ff. de iust. & m. c. dilectio. de sent. excom. in 6. Ciceron in oratio. pro Milo.*

b. *Nomen*) Et effectum, quia si nomine eximitur & fructu carebit. *L. null.* C. de fons. sicut non non habent, qualiter officiis habebunt & dicuntur. *in c. cor. ep. 10. col. 68. distin.* an liceat arguere à nomine plenè tradunt legum protelfores. *in l. 2. §. maturatio. ff. si cert. pet. & doct. decretorum. m. c. deiud. & Cicero in suo Topic. lib. gen. nus hoc arguendi notationem invocans.*

Concordia. c. Vice) Et sic hæc concordata successione loca runt in locum pragmaticæ sanctionis, imprægnat. deo sapientia arguimus infra per argumentum subrogatum à subrogatis, de quo traditur in l. sicut. *in 1. §. qui iniuriam. ff. si quis cautionibus. doct. m. c. ecclesiæ. de confit. & in §. fuerat. iust. de act. plene per Nico. Evarad. de locis. legalibus. fol. 10. in argum. de subrogatis. planus probatur in it. proximo. & in rub. de elect. derogatio. in fine.*

d. *Conciliis*) Scilicet sui, & sic rex volunt ex concilio papæ has leges in regno suo habere, dicebat enim, bene cognoscimus, quod cum vestro consilio fuerit ordinatum, id ad beatitudinem nostri regni, & ad nostram gloriam redundare. *l. hum. num. in si. c. de legibus.* Item dubium non est omnia, que consilio recte geruntur, iure, merito, que effectu & firmitate niti. *l. dub. un. c. de repu. & Prover. 13. c.* Qui autem omnina agunt cum consilio, reguntur sapientia. & postea, astutus omnia agit cum consilio. *c. 8. ego sapientia habito in consilio, & eruditis intersunt cogitationibus. & T*

c.2. Consilium custodiet te, & Prudentia seruabit te, priuilegia consilii dico in interpretatio. autem habita in verb. examinatione. C. ne filius pro patre.

c. *Imperium*) Rex Franciæ est imperator, & habet iura imperii in suo regno: *Iuram imperii habet rex in suo regno.* concludit. *Ioan. Fer. 11. in tract. de iurib. & priuilegiis Regis Franciæ per totum, & ego fatus dixi in ordin. regis.* habet etiam quilibet rex imperium. *Iud. i. Arphaxatq; rex Medorum subiugauerat multas gentes imperio suo.* & in l. pœn. in fine dicitur de praetore, qui salutem maiestatis imperii, & ff. de iust. & iur. *Ioan. Fabri. in processio iusti. in verbo. Iesu Christi.* Imò dico quod maius imperium habet Rex Francia in suo regno, quam imperator in suo imperio, vt omnibus pater, & deinceps dignitatis regalis fuit antequa imperatoria. *l. 2. ff. de orig. iur. ex iure gentium regna orta sunt. l. ex hoc iure ff. de iust. & iur. & c. cor. regis in manu Dei est, epistola inter claras. C. de summa Trinit. & quia venit ex successione, & ideo illud transmittit ad successores. *Lucas de Penna in l. vna. col. 1. C. de conduct. l. u. Soci. conf. 57. quod col. 2. & conf. 165. vñs institutis. col. 2. in 2. vol. repetit. Francis Curvius. conf. in u. 30. nempe Deus optimus, maximus rex vocari non dignatur. Ecle. 1. c. Vnus est altissimus creator omnium, omnipotens & rex potens, & metuendus nimis. & E. a. 33. c. in si. Dominus enim iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus Rex noster, & in propria. decretalibus. Rex pacificus. & alibi in non pacis locis, sed quod nomen imperatoris allumperit in multis locis non inueni, quamvis sapissime repererim imperium habere & imperare. Et de his vide plenè per Rode. Eniſcopum. Zamoren. in tract. suo de origine & differentia principiarum regalis & imperialis, & c. Bald. tamē in §. ff. de prohib. feud. alie. per Feder. scribit regē Franciæ habere iura imperii in suo regno, sed non esse imperatorem, alias duo essent capita, & vñus tantum est imperator, quod verum esse existimo. *J***

Quadam nobis meditari & commentariique licet prægmatice & sanctionis vicem regno ac poten-

rentatui supradicto utique præbitura, quæ ipsa eiusdem consilii auctoritate assensuque confirmantur, quam homologationem vocant, cum irritante decreto huius *b* commentationis curam, cum tunc sua sanctitas & nos mandauissemus *c* viris quibusdam consultissimis, *d* ita confecta temperataq; sunt ea conuenientia, ut pleraque pragmaticæ sanctionis capita firma *e* nobis post hac rataque *f* futura sint qualia sunt ea quæ de reservationibus in vniuersum, *g* aut sigillatim *h* factis statuunt de collationibus, *i* de causis, de frustratoris appellatio-ibus, de antiquatione constitutionis clementinæ quam literis vocant, delibere quiereque possidentibus, de cōcubinariis, quādamque alia quibus nihil *k* in conuentis derogatum abrogatum fuit, nis nisi in quibusdam capitibus nonnulla interpretanda immutanda censuimus, quod ita referre utilitatis publicæ arbitramur. Quod verò ad electiones pertinet, minimè quod optabamus *l* obtinere potuimus,

Meditatio ad scientiam adipiscendam necessaria est. a. *Meditari.* Etsic ad leges condendas, & intelligendas, requiritur meditatio. Dauid. *Psal. i.* In lege eius meditabitur die ac nocte, super quo dicit Hieronymus, quod meditatio legis est non solum in legendis scripturis, sed in his qua scripta non sunt faciendis. *Deut. 6. c.* Eruntque (inquit) verba quæ ego præcipio tibi in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis sedens in domo tua, & ambulans in

itineri, dormiens, atque consurgens, ecce ergo quomodo debemus meditari iura, si ea velimus vel dictare vel intelligere, quod notent volentes adipisci iura vitum in ope, summoque studio contentur ea habere. Nam dicitur *Gene. 24.* quod cum Isaac exiisset ad meditandum in agro, obuiavit illi Rebecca pulcherrima & prudentissima puellarum, quæ facta est eius uxor, sic meditans in iure, vel in alia scientia, inueniet scientiam pueram pulcherrimam, & efficietur uxor illius, eamque anulo doctoratus desponsabit. de meditatione quam debemus habere ad Deum, relinquo Theologis, & Bercho tradit in hoc verbo. *de multa.*

b. Commentaria. Id est, tractare & dis-
sputare. *Cic. in Lelio.* cum in his hortis *D. Brutus* commentandi causa (vt assulet) ve-
niuimus. Aliquando commentari est
commentarium scribere, vel fingere, sed
non hic.

c. Mandauissemus. J. Ciuii modo iugem
loquitur hic rex ut in simili Celsus in *l. si negotia
eui. si de seruatu.* quia mandatum gratutum *Gene. pa-
elle* debet. *m. l. scribi. m. i.* & 2 *ff.* de precepto, cap. *verb.* per quod ostenditur quod uiri con-
sultissimi & literis prædicti non sunt pre-
ceptis trahendi, sed suasionibus alliciendi,
studiam certe liberum esse debet, & alacri-
animo leges sunt, & sucipiebant, & dictan-
da *§. sim. in proemio in isti.* exitus inuitiles lo-
tent coactiones generare. *cap. requiriunt de
ff. 9. d.* Ideo hic rex mandauit uiris con-
sultissimi, non autem præcepit, unde per-
peram exponit glo. *m. §. cumque hoc Deo. m.*
in proximo in isti. mandauimus, id est, præ-
cepimus, per prædictam differentiam, in-
ter mandatum & præceptu tradit Panor.
& cæteri in cap. *can. te. de recipi.* & *Lau-
Valla. lib. 5. elegant. c. 68.*

d. Consultissimi. Eisdem est com-
mittendum, ut dicitur in prima confit. *C. 5*
*in §. sed cum sit necessarium. C. de Iusti. C. con-
firmand. ibi, dum dicit electi viris glori-
fissimis, tam doctrina legum quam expe-
rientia rerum, studioque reipub. indecel-
lo, & laudabili proposito pollentibus, &
iam*

idem habetur in §. cumque hoc Deo proprio, in proximo insit.

e *Firma*, De facto, glo. sing. in l. id quod pauperibus. c. de episc. & cler.

Differunt f *Rata*, De iure, ideo si quis promisit, ritratum habere contra etum sub pena, firmum, non incidit in eam, si de facto contraeniat. Bart. in l. metius. §. volenti. ff. quod met. i. a. Guido Pape in deci. 367. in aliquo. Barb. in c. Raynal. col. 67. de tef. Corse. in sing. incip. pana. 8. secus si promiserit habere ratum, & firmum, ut communis in instrumentis describi solet.

g *In uniuersum*) Id est de reseruatiōnibus vniuerſalibus seu generalibus.

h *Aut sigillatim*) Id est, speciatim vult dicere tex. tam referuationes generales, quam speciales sublatas, ut in prag. sanct. erant. & infra. in rub. de refer. scriptum extitit. & plenē in praxi beneficia.

i *De collationibus*) Quae immutentur per titulum de collatio. & alios inferius dico in p. illius rub. & per totum, & etiam in aliis. iii.

Quintili k *Nihil*) Ut de titulo quomodo diuīnō sub. num. officium sit celebrandum, nec de aliis. & cor. istitulis postea sequentib. vsque ad rubr. in p. de publicis concubinariis est aliquid detra. p. sanct. etum, abrogatumve. Ideo cum non sit illis titulis pragmaticē derogatum, adhuc seruantur in regno, nam quando lex noua statuit quod prioribus legibus & constitutionibus de cætero ita sola (quam nunc constituimus) obseruetur, intelligitur si priores leges facerent contra legem nouam, alias non corrigit, quæ saluari pos- sunt tex. & ibi gl. in sing. in auct. de her. ab in- test. venienti in princ. coll. 9. quan sing. dicit. Bald. in Margarit. in verbo, statutum. q. 37. & in verbo, clausula. in S. q. Prol. in l. non est nouum. ff. de legib. & in l. sciendum, in princ. qui sa- ti d. cogan. Roma. conf. 309. ut presens. col. 3. num. 10.

l *Optabamus*) Nec iniuria, videbat enim rex durum esse iura tot vigilii ex- cogitata subverti. c. eccles. 2. de cle. l. si quan- c. de inoffic. testa, mirum enim videri non

debet, si optabat quod totis neutratis reges olim Franciæ turari etiam fuere. Legimus itaq. Carolini magnum electiones Ecclesiarie Rom. restituisse. c. sacrorum. 63. dicit. & Clodoueum. l. Franciæ regem conuocatis fui regni apud Aureliam prelatis electio- nes in pendulo existentes canonice faci- endas, & seruandas in hoc regno voluisse, si Vincen. hist. li. 22. & seq. credamus, re- fert gl. in verbo reservationes in ita. de reser. in prag. l. & eum legatus Regis S. Ludouici vltro ecclesiarum cathedralium à Papa impetrasset bullam prouisionum, rex in igne in illam proiecit dicens, Gratias non agimus tibi de his quæ in periculum animarum nostrarum impetrasti, videlicet ut Ecclesiis prouideamus, & ea impetra- tione vti noluit, rescribit Io. de Pronyard. in summa predicationum. in verb. consilium. n. 46. nempe celestibus cœlestia relinquenda, & terrena terrenis censuit: iuxta id quod dicitur, cœlum coeli Domino, terram au- tem dedit filiis hominum. c. fi. imperator. 96. di. & vtinam omnes principes illi essent si- miles, sed sperandum est quod corrigens corrigetur, & ius (si modo electores ad elec- tionem quasi inspiratam redierint) ad pristinum statutum reducetur. l. quoniam. & ibi Bald. c. de sec. nupt. & tunc perfectum regis optatum Spiritus S. restituet, quod electorum iniqitas substulit, de qua est vi- dere infra de elect. derog. & amissio electionis est poena. gl. notab. in cle. i. in verb. & in p. nam. de iure patron. quod est notum his qui soliti erant quicquam pro electioni- bus recipere.

causis in dictis conuentis a lati- simè insertis, ac nihilo secius, ta- men cum ab eiusdem pontificis sanctitate dilationem semestrem impetrassimus iis rebus transi- gendis, super iisque viros b multos doctrina eximia, literarumq; peritia præditos, usque rerum callentissimos consuluissemus,

GGg

Concordata & *Conuentio* / Id est per hæc conuenta, possunt vo- & si hæc concordata possunt, vocari con- cari conu- uenta inter Papam & regem. Idem habetur ta. in rubr. de provg. dil. ad approbandum concord. infra.

b) *Viros*) Nota quod rex cepit consilium ad dictandum hæc concordata, sicut ad dictandum leges imperator in Codice componendo, ut ipse attestatur in i. consti. C. & in l. vna C. de Iustin. C. confir. & in l. i. ibi consilio. ff. de legib. & hoc ex humanitate debet facere, non ex necessitate. l. huma- num. C. de legib. vbi dicit bene omnia regi quando sunt cum consilio. Sumat ergo consilium princeps & illud sequatur, ut bene regat. *Prepo. m. c. in i. f. 4. d. f. quia o- mnis scientia & omnis ratio non est in v-*

Princeps cō no capite. Secundū dicit quod cepit consilium ha- filium à viris, non ergo à mulieribus debet herere debet sumi consilium in lege vel ordinatione cō à viris, non denda. l. ibi, virorum. ff. de legib. Item cum à mulieri- scemini apud Romanos, nulla fuit com- bus, nec ab munio, ideo mulieres nec comitiis inter- impuberi- esse, nec suffragia ferre, neq; soro aut con- bus. cionibus immisceri debebant, quod etiam erat apud Atheniē, constitutum, ut nulla sceminarum conciliis publicis aduocaretur. *teste Alex. lib. 4. genial. e. 7.* & hoc propter fragilitatem sexus, vel quia non sunt prudentes, sed omnes fatuæ: *vt Claudius. Aquen. testatur in d. l. s. post Salomon. in Prover. quod ego dicere non auderem: nam multas inueni (vt mihi videbatur) prudentes,*

*& in Euangello, & quinque erant pruden- tes & quinque fatuæ, & sic ultra medianam partem non possunt dici fatuæ. Et impe- rator non recusavit consilium mulieris, *vt habetur in §. hæc autem omnia. in auth. i. t. iud. sine quoquo suffra colla. 2. nec etiam re- fauit consilium mulierum. lo. Cald. & And. testatur, in c. cum inter iuris. de elect. nec lo. And. m. c. cum secundum. de prob. & in c. de deposito. & putarem consilium posse re- quiri. quia interdum sculorum etiam con- silium bonum est, ut legitur de consilio fa- tui Parisien. in c. ad nostram. de consuet. & co- iugati in lecto solent habere consilia suarū virorum, & illud est fidelius, quando nul-**

lo modo est præmeditatum. Itē consilium debet peti à viris, & sic non ab impuberib, cum virorum appellatio solos comprehendat puberes. *tex. & ibi Bar. in l. cū quis. & codi- cill. ff. de leg. 3. Bal. in l. i. col. 2. C. de dig. lib. 1.* ipsi enim impuberes nihil sciunt vel scire præsumuntur, ideo consilere aliquip non possunt. l. i. ff. de iur. & fact. ign. cum non ha- beant, nisi semiplenū intellectū. *Bal. in c. 1. quo temp. miles inuest. pet. deb.* Possunt tamen filii regis etiam impuberes interesse in ordinatione, vel in alio actu arduo, explicādo, ut dicere valeant deinceps quæ agenda sunt, non quod consulant alii, sed alios,

Tertiō etiam princeps ad consilium vo- care debet multos viros, non unum solum nam iudicium est integrum, quod plurimorum sententias confirmatur. *c. prædon- am. in f. prin. de offi. iud. deleg. faci. ex. m. l. cum ex filio. in prin. ff. de vulg. l. diuus. de iure par. l. si idem. de iuris d. o. vna iud.* Et multi di- cūtur quatuor ad minimum. *gl. m. l. ff. de leg. i. & aliis multis modis, de quibus gl. ord. tradit in c. latores de cler. ex. min. Hoc tamē relinquo arbitrio principis, quod velia e- uocare sicut dicit gl. in simili. m. c. statutum. & insuper. dere. c. in 6.*

Quarto vocandi sunt doctri, non omnes, sed eximia doctrina, literarumq; peritia prædicti, *vt hic, nam pāria sunt nullam sci- tiam habere, vel paucam. Bar. in arch. sed no- tio iure. C. s. cert. per. & ideo hic vius est fu- perlatiō confutissimis, & eximia, &c.*

Quinto consulendi sunt practici & ex- perientes, *rihīc. viāque rerum calen- dā. al- mos. & in §. cumque hoc Deo. in proximo insti- priu- gat. & in c. estote. i. q. i. §. quia vero competens. in aut. de iudicib. col. 6. practica enim est veritatis lumen. l. per hanc in f. C. de temp. app. & ibi Sal. Multa scripsi in l. p. alpheo. ff. de reb. ff. g.*

Vtimum & præcipuum est, quod boni & iusti vocentur, non illi, qui sunt venales, sicut dicitur de Iriboniano quod leges venales habebat, ut licet in eius vita videre, sed qui habeant optimum testimonium. *l. §. qui vero. & si hoc obseruet princeps. optimas leges, & perpetuas habebit in suo re- gno, riplenus dico in commenta. ad cons. reg. in proximo in Roma.*

tandem

tandem de eorum sententia, quādo a ita ferebat ratio difficultas que temporis rerumque nos circumstantium necessitas, saepe dicta conuenta in regno nostro ac Delphinatu promulganda censuimus, ita ut sanctionis vicem in statque plenum habent quorum conuentorum seu approbationis concilii tenor b sequitur est talis.

Quaer 2 Quando) Nota hic quā mouerunt querent regem ad acceptandum concordata. Primum ratio, *ibid*, nam sunt rationabilia, ut si accepta per discusum ostendo, & videre est. Secundum temporis difficultas, quā aliquādo permituit non concedenda. c. *l. c. de f. f. r. i. s.* Tertium necessitas rerum circumstantium, quā non haber legem. l. i. f. de off. consil. Quartum quod debet esse in constitutione noua condenda est utilitas. *l. i. f. de consti. princi. & supra. ibi*, ut referre utilitatis publice arbitraremur.

Tenor scriptus et latitudinibus) Qui est diligenter attendendus. c. *recepimus de priuilegio ex tenore apparet mens & intentio disponentis, rex. int. cum dilecti. de donat. & l. ad probationem. ibi*, quem tenor scripturæ designat. C. de proba, alibi dicunt quod iudex debet proterre sententiam secundum tenorem rescripti. l. *cum precibus. C. de probab.* quod facit prouidicibus regiis Franciæ, quibus diriguntur rescripta ad comprobandum, seu ut practici dicunt ad interinandum, quia a his iudicibus dominorum non diriguntur communiter literæ regiæ iustitiae de filio Franciæ, ut dico in ordina. reg. [tit. de rescript. & liter. reg. in 2. tomo comment.] & illud quod constat ex tenore scripturæ dicitur euidens rex nota in c. cum contingat. ibi, si ex ipsarum tenore deprehenderis euidenter de rescr. l. cum ibi. C. de euictio. & quale sit rescriptum recurrimus ad eius tenorem. c. ex tenore de rescr. & c. ex tenore. & ibi Barb. *notat de foro. comp. quando de priuilegio du-*

bitamus recurrimus ad eius tenorem *exp. porro. &c. seq. de priuilegio.* Inspicienda ergo *Tenor* est sunt priuilegia, & iporum tenor est diligenter attendendus. c. *recepimus ibidem.* Et datus mandatus tenor inspicendum est. *c. de dilecto. ins. de reg. & quando dubitatur de emphyteusi, recursum habere debemus ad contractum. l. i. C. de iure emphy. idem in feudo, in quo tenor inuestiture feudal is est præcibus, à cuius tenore non est precedendum. c. uno. de duobus frat. Bal. in c. i. §. denique. col. i. quæ fuit prima causa beneficij. aut. & in p. l. u. f. e. d. in 4. diuissio. Alb. Brunus. cons. 8. & cons. seq. in prim. & cons. 30. circa col. 2. vbi dicit tenorem inuestiture & concessionis esse super omnia attendendum, qui derogat omni naturæ feodorum, & maximè in materia feudal iustum est quod tenor inuestiture inspicitur. Io. de Ana. cons. 7. & Albertus cons. 41. v. iso. col. 2.*

Item intentio ex tenore dispositionis colligitur rex. & ibi ponderat. *ad hoc Barb. in c. super questio. num. §. intentionis. i. nota. de off. f. de leg. & commissio ex tenore rescripti dignol citur. c. præterea de dilat. Barb. in c. i. col. 3. de proba.* & ut instrumentum aliud referens probet tenor instrumenti relati debet scribi. c. pen. ibi, tenor compositionis insertus & c. de confirm. utili.

Item in contractibus tenor contractus, & verba inspici debent. de stipulatione est text. in l. sita stipularius. §. Grisogonus. ins. ibi, plerumque enim in stipulationibus verba ex quibus obligatio oritur, inspicienda sunt ff. de verb. oblig. & l. si quis stipularius sit fuchum ibi, quæ ceteribus respiciendus erit sermo stipulationis, ibidem. Idem in fideiussore. l. fideiussores magistratum. §. i. ibi, leta/ub. scriptio fideiussionis. ff. de fideiussor. & l. sancitus, ibi, nisi pacti tenor ad hoc reclamauerit. C. de fideiussor. Ex ipso compromisso ius metumur. l. non distinguemus. §. de officio ff. de arbitri. capitul. Raynaudus in princi. ibi prout ex forma compromis. i. de testam. tenor libelli est diligentissime inspiciendus. l. b. 2. ibi, ex his precibus, quas libello complexa es. Cod. de iustitiae. & substitut. sub condit. facili. l. Gallus. §. i. ibi, ex verbis conceipi potest. ff. de liber. & postibum. & pactorum. ff. l. de r. b.

G. G. 2

alien. non alien. ex verbis testamentorum iudicamus. §. nos signur. ibi, verbis ipsis inuenimus, in anib. de resti. fideic. col. 9. Bal. in l. si cum dorem. §. si pater. in fin. ff. sol. mar. & in cautione. l. lecta. ff. sacer. per. Et de tenore sententia scribit l. Actorum ff. de re iudi. & in omni materia. l. rr. responsum. C. de iran/a. & ibi. Doct. & l. precibus. de impub. l. vna. §. sed. & quis. ibi, necessarium & consentaneum effe-
ctum huius scripture obseruari. C. de lat. lib. tol. cap. cum venisset. & ibi. Fel. in 2. not. de restib. Sexcentas ad allegationes cumulaui in rubr. quid sit inuestitu. in meo. vol. sed haec sufficiant de tenore, uno tenore scripta.

De approbatione conuentorum per
Lateranen. Concilium
facta.

Concilium Lateranen. est multiplex. Lateran. est multiplex, & quare sic vocetur.
Generale concilium quid & quare vocatur.

Concilium Lateranen. est multiplex, sed de duplice loquuntur maximè iura canonica. Primum fuit celebratum tempore Alex. tertii anno domini 1176. seu circa, de quo sèpèrit fit in iure mentio. pt. in e. Iudei. cum seq. de Iudeis. & in c. non minus de immun. eccl. c. dilectus. & c. 2. de concess. p. b. c. prohibitus. de deci. lo. Andr. in c. cum apostolica. col. penul. debis que sunt a p. r. Aufferr. in deci. Tholosa. q. 439. Alterum vero tempore Innocentii III. anno 1215. & istud vocant iura generale. c. de multa & seq. de p. r. lo. Andr. in c. nemo col. 2. de elect. in 6. & in c. penul. col. 2. de decimis. Cardinal. in c. fin. de capellis. monac. Soci. conf. 297. vi. si priuilegio. col. 2. vers. 5. in 2. vol. & c. aduersus. de im-
munitate eccl. c. ne pro. defectu. de electio. Et eo puto dici generale, licet omnia alia fuerint generalia. & Lateranen. vocat genera-
le Papa in c. si. de capel. monach. vbi glo-
sed. istud per excellentiam, nam fuit valde
vniuersale. I quia in eo interfuerunt Patriarchæ Hierosolymitanus & Constanti-
nopolitanus, Metropolitani septuaginta, Episcopi quadringenti duodecim, Ab-
bates & priores conuentuales octingenti, Graci & Romani imperi legati, regum vero Hierusalem, Franciæ, Hispaniæ, Angliæ, & Cypr. oratores, & sic valde fuit
generale res. Platina in via Alexandri ter-

iii, & Floren. in 3. parte chronice. titul. 17. cap. 1. §. 10.

Aliud est concilium Lateranen. de quo hichabetur mentio, quod ideo dicitur, quia in ecclesia beati Ioannis Lateran. Romæ fuit factum, & eo dicta est illa ecclesia Lateranen. quasi latens Rana. nam rana quam vniuersit Nero intra illam ecclesiam, statim latuit, nec potuit amplius confisi-
ci, ut legitur in actis sanctorum Petri & Pauli, hoc ex Albert. mutuatus sum in dicto. in verbo, Lateran. & puto diabolum cor tyranni Neronis fuisse ingressum, & quem po-
stea sic euomuisset in ranæ specie.

Vel Lateranensis dicta est, quia Lateranum nobilissime gentis in ædibus ex-
structa sit. Vel à familia Lateranorum cuium teste Pomponio Lato. de magist. Roma.

Leo a Episcopus b seruus c seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam sacro approbante concilio, diuina disponente d clementia, per quam reges re-
gnant, & principes imperant, in eminenti apostolatus specula, & supergentes & regnameritis, licet imparibus constituti animo reuolentes, quod & si ea quæ pro salubri & quieto regimine regnorum, & ad pacem & iustitiam populorum perpetua eorum-
dem Regnum stabilitate Regibus, præsertim de fide Catholica, & de republica Christiana, & apostolica fide benemeritis & laudabili & prouida nostra ordi-

a **L**eo) Hic dicit Ioan. Dayma, quod si Nomen suum alicius à Papa scribat vniuersis, non debet nomen suum præmittere: quia uniusquis eius literæ ad maiorem peruenire pos-
sent, citat. Ioan. And. in proemio, lib. 6. in lectu-
ra. Sed cum in temporalibus rex Francie non